

Samen groeien!

Onderzoek naar aanbod opvoedondersteuning in Purmerend
en de plek in het toekomstige CJG

Anne-Marie Broeders
Wendy Buysse

Samen groeien!

Onderzoek naar aanbod opvoedondersteuning in Purmerend en de plek in het toekomstige CJG

Amsterdam, mei 2009

Anne-Marie Broeders
Wendy Buysse

Met medewerking van:
Marieke de Groot

A handwritten signature in blue ink, consisting of several overlapping loops and a long diagonal stroke extending upwards and to the right.

Nelleke Hilhorst

DSP – groep BV
Van Diemenstraat 374
1013 CR Amsterdam
T: +31 (0)20 625 75 37
F: +31 (0)20 627 47 59
E: dsp@dsp-groep.nl
W: www.dsp-groep.nl
KvK: 33176766 A'dam

Inhoudsopgave

1	Inleiding	3
1.1	Aanleiding	3
1.2	Theoretisch kader	3
1.3	Onderzoeksvraag	4
1.4	Werkwijze	5
1.5	Leeswijzer	6
2	Huidig aanbod opvoedondersteuning in Purmerend	7
2.1	Schets van het huidige aanbod op basis van de formats	7
2.2	Uitkomsten registratiegegevens	12
2.3	Uitkomsten interviews	12
2.5	Relatie met signalering, toeleiding en coördinatie van zorg in het huidige aanbod	14
2.6	Conclusie aanbod	14
3	Behoeft e ouders	16
3.1	Inleiding	16
3.2	Resultaten literatuuronderzoek	16
3.3	Uitkomsten focusgroepen en groepsinterview	18
3.4	Conclusie behoefte ouders Purmerend	22
4	Opvoedondersteuning in het CJG	24
4.1	Inleiding	24
4.2	Organisatie van opvoedondersteuning in het CJG nader uitgewerkt	24
4.3	Relatie met signalering, toeleiding en coördinatie van zorg	27
4.4	Laagdrempelig en herkenbaar aanbod opvoedondersteuning	27
4.5	Effectief bewezen interventies in het CJG	28
4.6	Rol organisaties in CJG-vorming in relatie tot opvoedondersteuning	29
4.7	Conclusie opvoedondersteuning in het CJG	29
5	Conclusies en aanbevelingen	30
5.1	Conclusie	30
5.2	Aanbevelingen	34
	Bijlagen	
Bijlage 1	Overzicht geïnterviewde instellingen	41
Bijlage 2	Effectief bewezen interventies in Purmerend	42
Bijlage 3	Niveaus van Triple P.	43
Bijlage 4	Overzicht gebruik	44
Bijlage 5	Aanbod op niveaus van de diverse aanbieders	45

1 Inleiding

1.1 Aanleiding

In 2010 wordt het eerste Centrum voor Jeugd en Gezin (CJG) geopend in Purmerend. Het CJG zal een belangrijke (coördinerende) functie hebben ten aanzien van opvoedondersteuning in de gemeente.

In Purmerend houden verschillende maatschappelijke instellingen zich bezig met opvoedondersteuning. De gemeente heeft behoefte aan een overzicht van het totale ondersteuningsaanbod in Purmerend om dit aanbod met het oog op de toekomstige CJG-ontwikkeling goed te kunnen organiseren. Daarbij vindt de gemeente het ook van belang te toetsen of het huidige aanbod past bij de vraag en behoefte van ouders, of het aansluit bij de gemeentelijke, regionale en landelijke CJG-ontwikkelingen en te bepalen waar eventuele aanpassingen nodig zijn. De gemeente heeft DSP-groep gevraagd dit te onderzoeken en de gemeente hierover te adviseren. De resultaten van deze opdracht dienen ter ondersteuning van het bepalen van de toekomstige positionering en organisatie van opvoedondersteuning in het CJG.

De opdracht is uitgevoerd in de periode februari 2009 tot april 2009. Na de besluitvorming in B&W wordt de rapportage ter inzage gelegd voor de Raad.

1.2 Theoretisch kader

Definitie van Opvoedondersteuning

De afgelopen jaren zijn er verschillende definities geformuleerd voor het begrip opvoedondersteuning¹. Het NJi stelt dat opvoedondersteuning alle typen ondersteuning omvat van ouders/verzorgers² die een opvoedvraag of een opvoedprobleem hebben³. Het doel van opvoedondersteuning is het bevorderen van de pedagogische competentie van ouders zodat zij de opvoeding (weer) zelf kunnen hanteren. Voor dit project hanteren wij de definitie van het NJi:

“Het ondersteunen van ouders bij de opvoeding om een optimale ontwikkeling van kinderen te bevorderen”

Leeftijd

Het onderzoek naar opvoedondersteuning in Purmerend is gericht op kinderen in de leeftijd van -9 maanden tot en met 23 jaar. Hiermee volgt het onderzoek de leeftijdscategorie van de algemene kaders van het landelijke basismodel voor het Centrum voor Jeugd en Gezin.

Noot 1 Opvoedondersteuning wordt ook wel opvoedingsondersteuning genoemd.

Noot 2 Waar we voortaan spreken van 'ouders' bedoelen we ook 'verzorgers'.

Noot 3 www.opvoedondersteuning.info.

Triple P.

Als het gaat om opvoedondersteuning, is het van belang dat er voor ouders in een gemeente een doorlopend aanbod beschikbaar is van lichte tot intensievere vormen van hulp. Om dit te kunnen beoordelen voor Purmerend, is ervoor gekozen het huidige aanbod opvoedondersteuning in kaart te brengen volgens een indeling naar de niveaus van het programma Triple P⁴, een pedagogisch programma dat in de hele stadsregio Amsterdam is geïmplementeerd (zie bijlage 3). Triple P onderscheidt vijf niveaus van ondersteuning, afgestemd op de behoeften van gezinnen. Samen bieden zij een samenhangend systeem van interventies dat ouders voorziet van de door hen gewenste informatie en steun bij de opvoeding. De vijf niveaus van opvoedondersteuning zijn oplopend van weinig tot zeer intensief⁵. De eerste drie niveaus van opvoedondersteuning betreffen aanbod op lokaal niveau. De laatste twee niveaus betreffen intensieve ondersteuning van geïndiceerde zorg⁶.

Op alle niveaus moet voldoende aanbod beschikbaar zijn om een sluitend aanbod aan opvoedondersteuning te hebben. Het is echter niet altijd mogelijk om het huidige aanbod helemaal in dit model te vangen. Bij sommige vormen van opvoedondersteuning is het niet duidelijk op welk niveau de interventie plaatsvindt. Waar het echter om gaat, is dat voor verschillende vragen en problemen (lichter en zwaarder) een ondersteunings- en hulp-aanbod is voor ouders. Met andere woorden: een samenhangend aanbod op alle niveaus.

1.3 Onderzoeksvraag

De vraagstelling voor dit onderzoek luidt als volgt:

Inventarisatie

Welke soorten opvoedondersteuning gericht op welke doelgroepen worden door instellingen in Purmerend aangeboden?

- Op welke niveaus volgens de methodiek Triple P zijn de ondersteuningsactiviteiten te classificeren?
- Hoeveel ouders ontvangen opvoedondersteuning en zijn er wachtlijsten?

Op welke wijze is het aanbod georganiseerd in Purmerend?

- Waar ontvangen en vinden ouders opvoedondersteuning?
- In hoeverre betreft het aanbod erkende, veelbelovende interventies?

Zijn er binnen het huidige opvoedondersteuningsaanbod elementen aanwezig die betrekking hebben op de functies signalering, toeleiding en coördinatie van zorg?

- Noot 4 Triple P staat voor positief pedagogisch programma. Het oorspronkelijk Australische programma voor opvoedondersteuning is bedoeld voor ouders met kinderen van 0 tot 16 jaar. Triple P is een laagdrempelig, integraal programma met als doel (ernstige) emotionele en gedragsproblemen bij kinderen te voorkomen door het bevorderen van competent ouderschap.
- Noot 5 We hebben de niveaus enkel gebruikt als instrument om het aanbod opvoedondersteuning te kunnen ordenen. Het programma Triple P kent daarnaast ook eigen interventies binnen deze niveaus.
- Noot 6 Niveau 4 is volgens Triple P. geïndiceerd, maar in de praktijk blijkt op dit niveau in zeer beperkte mate niet-geïndiceerd aanbod aanwezig te zijn. Dit niveau is daarom meegenomen in de inventarisatie.

- Welke ideeën hebben instellingen over de huidige compleetheid en omvang van het aanbod, over het centraal organiseren van opvoedondersteuning in het CJG en over het bereiken van ouders op basis van de huidige uitgangspunten van het CJG?

Wat zijn de wensen en behoeften aan opvoedondersteuning van ouders in Purmerend?

- Komt de soort ondersteuning waaraan ouders behoefte hebben overeen met het landelijke beeld?
- Hoe ervaren ouders de ontvangen opvoedondersteuning? (aanbod, toegankelijkheid van het aanbod en locatie van het aanbod)

Advies

De conclusies van de onderzoeksvragen uit deze inventarisatie geven input voor de beantwoording van de vraag hoe Purmerend in de toekomst opvoedondersteuning het beste kan organiseren en inbedden in het toekomstige CJG. Op basis van de conclusies dienen voor het advies voorts de volgende vragen beantwoord te worden.

- Is er sprake van overlap of ontbrekende activiteiten?
- Zijn er aanpassingen nodig in het aanbod aan opvoedondersteuning op basis van de niveaus van Triple P.?
- Welke kernfuncties opvoedondersteuning kunnen worden onderscheiden? Welke functies zouden gebundeld kunnen worden aangeboden? Waar is samenwerking nodig?
- Hoe kan de gemeente Purmerend de wensen en behoefte van ouders efficiënt organiseren?

1.4 Werkwijze

Literatuuronderzoek

Om de behoefte van ouders aan opvoedondersteuning in kaart te brengen, hebben we een literatuuronderzoek uitgevoerd. (Landelijke) onderzoeken naar opvoedingsvragen en –problemen van ouders, behoefte aan aanbod opvoedondersteuning en ervaren toegankelijkheid van opvoedingondersteuning zijn bestudeerd. De uitkomsten van het literatuuronderzoek zijn gebruikt als input voor de groepsgesprekken met ouders (zie hoofdstuk 3). Om zicht te krijgen op de lokale context hebben we beleidsdocumenten van de gemeente Purmerend bestudeerd, onder andere de visie van de gemeente rondom CJG-ontwikkeling. Tot slot hebben we enkele landelijke documenten omtrent opvoedondersteuning in het CJG bestudeerd en als input gebruikt voor de advisering over de positionering van opvoedondersteuning binnen de context van het CJG.

Focusgroep en groepsinterview met ouders

De resultaten van het literatuuronderzoek over de behoeften van ouders aan opvoedondersteuning hebben we getoetst in een focusgroep met 14 moeders van kinderen jonger dan 12 jaar, en een groepsinterview met twee moeders⁷ van kinderen ouder dan 12 jaar.

Inventarisatie

Om het huidige aanbod opvoedondersteuning van instellingen in Purmerend te kunnen beschrijven, hebben we een format ontwikkeld op basis van de niveaus van Triple P. Dit format is digitaal verzonden aan de door de gemeente Purmerend geselecteerde instellingen met een aanbod opvoedondersteuning. Vervolgens hebben interviews plaatsgevonden met vertegenwoordigers van deze instellingen, aangevuld met een viertal relevante partijen op het gebied van CJG⁸. Centrale punten in deze interviews:

- Aanvullende vragen op basis van het ingevulde format om het overzicht compleet te maken.
- Visie op de compleetheid en de beschikbaarheid van het huidige aanbod.
- Visie op het centraal organiseren van opvoedondersteuning in het CJG (op basis van de huidige uitgangspunten van het CJG).
- Visie op geschikte locaties voor het aanbod.
- Visie op het functioneren van het huidige systeem van signaleren, toeleiding en coördinatie van zorg.

1.5 Leeswijzer

In hoofdstuk 2 brengen we het huidige aanbod aan opvoedondersteuning in Purmerend in kaart op basis van schriftelijke gegevens van de aanbieders en interviews met vertegenwoordigers van de verschillende aanbieders. Hoofdstuk 3 geeft inzicht in de behoeften van ouders op basis van literatuuronderzoek en gesprekken met ouders. De visie van de betrokken partijen bij opvoedondersteuning in Purmerend over opvoedondersteuning in het CJG wordt beschreven in hoofdstuk 4. Tot slot worden in hoofdstuk 5 conclusies getrokken over de verschillende onderzoeksvragen en aanbevelingen gegeven over hoe opvoedondersteuning in het CJG kan worden vormgegeven.

Noot 7 De gemeente Purmerend richtte zich met de werving op ouders die al hulp hebben gezocht voor opvoedvragen. De werving van ouders van kinderen onder de 12 jaar leverde een ruimschoots aantal aanmeldingen op. De aanmelding ouders van kinderen ouder dan 12 jaar was beperkt. Om die reden is ervoor gekozen een groepsinterview te houden in plaats van een focusgroep.

Noot 8 Een overzicht van geïnterviewde instellingen vindt u in bijlage 1

2 Huidig aanbod opvoedondersteuning in Purmerend

2.1 Schets van het huidige aanbod op basis van de formats

De aanbieders in Purmerend is gevraagd om hun aanbod aan opvoedondersteuning te beschrijven op de niveaus van Triple P. De indeling van het huidige aanbod op de niveaus van Triple P. blijkt niet altijd eenvoudig te zijn. Aanbieders vinden vooral het verschil tussen niveau 2 en 3 lastig. Wij hebben ons bij de indeling van de interventies gebaseerd op de beschrijvingen zoals weergegeven in bijlage 3⁹. In deze paragraaf geven we een samenvatting van het aanbod zoals dat is ingevuld op de formats. Het volledige aanbod op de verschillende niveaus van de verschillende aanbieders is weergegeven in bijlage 5.

Niveau 1: informatiecampagnes in de media

Interventies op niveau 1 richten zich op alle ouders en gaan over opvoeding en ontwikkeling van kinderen. Interventies op dit niveau worden in Purmerend vooral verzorgd door GGD Z/W en Eveen apart of in samenwerking. (Zie tabel 1.)

Tabel 1 Aanbod opvoedondersteuning op niveau 1

Aanbod	Min 9- 4	4- 12	12- 16	16- 23	Aanbieders	Voorbeelden
Persberichten in de lokale media, nieuwsbrieven en schoolkranten	x	x	x	x	GGD Z/W, Clup Wel- zijnswerk	Persberichten over positief opvoeden in lokale media, nieuwsbrieven en schoolkracht; opvoedtips in nieuwsbrief, ledenservice Eveen, informatieve artikelen
Informatie via internet	x	x	x	x	GGD Z/W, Eveen	Opvoedwegwijzer, website positief opvoeden, website aanbieders
Folders	x	x	x	x	Eveen	

In Purmerend is Triple P. ingevoerd net als in de rest van de regio. De coördinatie van Triple P. is in handen van SO&T. Dit betekent dat er in Purmerend in lokale media, schoolkranten en nieuwsbrieven informatie wordt gegeven over opvoeding. Vergelijkbare informatie is te vinden op de website van Triple P. 'www.positiefopvoeden.nl'. De informatie op deze site richt zich

Noot 9 Dit betekent o.a. dat opvoedcursussen met meer dan 2 bijeenkomsten door ons als interventies niveau 3 worden beschouwd. Groepsaanbod met minimaal 8 sessies zijn interventies op niveau 4. Wanneer het aantal sessies niet bekend is, wordt de interventie ingedeeld op niveau 3.

op ouders met kinderen tot 12 jaar.

Daarnaast is er informatie beschikbaar via internet. Het aanbod opvoedondersteuning in Purmerend is te vinden op de website 'Opvoedwegwijzer'. De aanbieders geven echter aan dat nog niet alle ouders de weg weten te vinden naar de opvoedwegwijzer. Dit wordt bevestigd in de gesprekken met ouders.

Het is niet bekend hoeveel ouders daadwerkelijk bereikt worden met de interventies op dit eerste niveau en ook niet hoeveel ouders de informatie daadwerkelijk raadplegen. Het vermoeden is dat vooral lagere opleidingsniveaus, anderstalige ouders en zwakkere doelgroepen niet bereikt worden.

Niveau 2: voorlichtingsgesprekken

Bijna alle aanbieders van opvoedondersteuning in Purmerend bieden opvoedondersteuning in de vorm van voorlichtingsgesprekken (zie tabel 2). Het gaat hierbij vooral om kortdurende adviezen op de locatie van de aanbieder en themabijeenkomsten, lezingen of voorlichtingsbijeenkomsten op de locatie of meerdere locaties van de aanbieders. Op verschillende locaties is er een opvoedspreekuur voor specifieke doelgroepen. Daarnaast is er de mogelijkheid om online vragen te stellen. Voor opvoedingsvragen over jongere kinderen is er ook een telefonisch spreekuur. De opvoedstudio en Humanitas MIM/Home Start geven ook kort advies bij de ouders thuis. Evean, GGD Z/W, SMD en de Opvoedstudio geven aan bij de voorlichtingsgesprekken ook outreachend te werken.

Met uitzondering van het telefonisch spreekuur is het aanbod op dit niveau gericht op alle leeftijden. Het accent bij de verschillende aanbieders ligt op verschillende doelgroepen naar leeftijd (zie bijlage). Zij vullen elkaar hierdoor aan. Sommige aanbieders werken gericht samen, bijvoorbeeld bij het online advies en bij themabijeenkomsten. De aanbieders geven aan dat ze met de themabijeenkomsten niet altijd de beoogde doelgroep bereiken. Dit heeft volgens hen te maken met de bereidheid en de mogelijkheid van ouders om naar de bijeenkomsten te komen. Het gaat hierbij ook om moeilijk bereikbare doelgroepen.

Er zijn drie aanbieders die zich specifiek richten op jonge moeders (Evean, Clup Welzijnswerk en MIM). De interventies overlappen gedeeltelijk. MIM geeft ondersteuning thuis bij moeilijk bereikbare doelgroepen. Clup organiseert een inloopspreekuur voor jonge moeders en richt zich ook op moeilijk bereikbare doelgroepen. Evean werkt outreachend om deze moeders te bereiken.

(Zie tabel 2.)

Tabel 2 Aanbod opvoedondersteuning op niveau 2

Aanbod	Min 9- 4	4- 12	12- 16	16- 23	Aanbieders	Voorbeelden
Telefonisch spreekuur/telefonische adviezen	X				Evean	Lactatiedeskundige, steunpunt,
Online advies	X	x	X	x	Evean, GGD Z/W, SMD Z/W,	Online vragenstellen via opvoedwegwijzer, via site amw,
Adviezen tijdens (inloop)spreekuur/consultatie	X	x	X	x	Evean, GGD Z/W, Clup Welzijnswerk, Humanitas , MEE Amstel en Zaan, Opvoedstudio	Lactatiekundig spreekuur, Adviezen tijdens consultatiebureau, oudergesprekken JGZ, Triple P gesprekken, inloop jonge moeders, opvoedspreekuur VIP, opvoedondersteunende gesprekken bij trainingen voor jeugdigen, MIM, Home Start
Lezingen, thema- en voorlichtingsbijeenkomsten	X	x	X	x	Evean, GGD Z/W, MIM/Homestart	Themabijeenkomsten inloopsprek- uur jonge moeders, themabijeenkomsten VIP-centrum, themabijeenkomsten MIM/Homestart
Lotgenotencontact/ontmoeting moeders	X	x			Clup welzijnswerk, MIM/Home Start	Inloop jonge moeders, VIP-centrum, ouderkamers

Niveau 3: gericht advies bij specifieke zorg

De meeste aanbieders in Purmerend hebben ook aanbod op niveau 3. Het gaat hierbij om meer gericht advies over milde vormen van probleemgedrag of ontwikkelingsproblemen. We hebben alle cursussen ook op dit niveau geplaatst. (Zie tabel 3.)

Tabel 3 Aanbod opvoedondersteuning op niveau 3

Aanbod	Min 9- 4	4- 12	12- 16	16- 23	Aanbieders	Voorbeelden
Advies- gesprekken thuis	x	x	x	x	Evean, MIM/Homest art, MEE, SMD	Lactatiekundige huisbe- zoeken, begeleiding van vrijwilligers MIM/Homestart, begelei- dingscontacten vanuit registratie risicofactoren, videohometraining, kort- durende hulpverlening, (gezinscoaching) ¹⁰ , out- reachinge hulpverlening
Adviesge- sprekken op locatie	x	x	x	x	Evean, MEE, Opvoedstu- dio, SMD	Opvoedspreekuur (meer- dere gesprekken), speci- fieke opvoedondersteu- ning Triple P, schoolmaatschappelijk werk, mediation en bege- leiding echtscheiding), Samen Starten ¹¹
Cursussen op locatie (groeps- aanbod)	X	x	X	X	Evean, GGD Z/W, Clup, SMD	borstvoeding, opvoeden en Zo in je eentje, Peuter in zicht, babymassage, echtscheidingstraining, Opvoeden en Zo, Beter Omgaan met Pubers, themabijeenkomsten VIP centrum, pesten, kinderen en internet, voorlichtingen eigen taal en cultuur

Het merendeel van de interventies op niveau 3 wordt uitgevoerd op locatie van de instelling en in mindere mate bij de gezinnen thuis. Het aanbod dat er is bij gezinnen thuis richt zich vooral op jongere kinderen en kinderen in de basisschoolleeftijd.

Hoewel de aanbieders ook hier elkaar aanvullen wat betreft de leeftijd van de doelgroep waar ze zich op richten, zien we ook overlap in het aanbod: verschillende aanbieders geven de cursus Opvoeden en Zo en verschillende aanbieders hebben een cursus voor ouders van Pubers (Beter omgaan met

Noot 10 Is in Purmerend nog in de opstartfase.

Noot 11 Samen Starten is begonnen in 2008. Het is een signaleringsinstrument gericht op de brede gezinssituatie en wordt bij alle kinderen ingezet. Vanuit de signalering kunnen interventies ingezet worden, o.a. opvoedondersteuning op Triple P. niveau 1, 2 en 3. Samen Starten wordt in Purmerend uitgevoerd door Evean, GGD en Stichting Maatschappelijke Dienstverlening.

pubers, Omgaan met pubers, Ouders van pubers).

Er zijn wachtlijsten voor de cursus Peuter in Zicht en voor MIM/Home Start. Ook geven aanbieders aan de moeilijk bereikbare doelgroepen niet altijd te bereiken met de interventies op dit niveau.

Niveau 4: ondersteuning bij ernstige gedragsproblemen

Interventies op niveau 4 worden door vier aanbieders gegeven (zie tabel 4). Interventies op dit niveau liggen vooral op het terrein van de geïndiceerde jeugdzorg, zoals het groepsaanbod van Triple P. Er zijn echter ook niet-geïndiceerde interventies voor ouders van kinderen met ernstige gedragsproblemen, die meer intensieve hulp nodig hebben. Het gaat daarbij vooral om interventies gericht op specifieke doelgroepen zoals ouders van kinderen met autisme, VTO vroeghulp voor kinderen met ontwikkelingsstoornissen). Ook hier worden alle leeftijdsgroepen bereikt. Aanbieders geven bij deze interventies wel vaker aan dat het om moeilijk bereikbare groepen gaat en dat er niet altijd voldoende belangstelling is. Tegelijkertijd wordt in de interviews aangegeven dat soms aanbod op dit niveau (niet-geïndiceerd) wordt ingezet als overbruggingszorg en geïndiceerde jeugdzorg aanbod daarna niet meer nodig is. Voor het geïndiceerde aanbod en voor gezinsbegeleiding vanuit Nieuwe Perspectieven zijn wachtlijsten.

De activiteiten van niveau 4 die in groep worden aangeboden vinden op locatie van de instelling plaats. Hulp aan individuele gezinnen op dit niveau vindt zowel thuis als op locatie van de instelling plaats. Het aanbod van Eveen en SMD is outreachend.

Tabel 4 Aanbod opvoedondersteuning op niveau 4

Aanbod	Min 9- 4	4- 12	12- 16	16- 23	Aanbieders	Voorbeelden
Individuele begeleiding thuis	x	x	x	x	Eveen, Spirit, SDM	Voorzorg (Nurse Family Parship, Triple P individueel, VTO vroeghulp, gezinscoaching, outreachende hulpverlening, begeleiding gezin NP
Individuele gezinsbegeleiding op locatie	x	x	x	x	SDM, Eveen, Spirit, MEE	Triple P individueel, specifieke ondersteuning dmv Triple P, outreachende hulpverlening, VTO vroeghulp, begeleiding gezin NP
Groepsaanbod	x	x	x	x	MEE, GGD Z/W, Spirit	Moeder en peutergroep voor depressieve moeders, autisme oudercursus, omgaan met je moeilijk lerende puber, Triple P groepsbijeenkomsten, teens Triple P

Bereik doelgroepen

Bij het merendeel van de activiteiten op de verschillende niveaus zijn de aanbieders van mening dat de doelgroep goed bereikt wordt. Als redenen waarom de doelgroep niet bereikt wordt, wordt aangegeven:

- Ouders weten de weg nog niet te vinden.
- Moeilijk bereikbare groep (ouders willen niet of verwijzers zijn niet op de hoogte).
- Wachtlijsten.
- Teveel wisselingen van locaties.

2.2 Uitkomsten registratiegegevens

Het is lastig om een goed beeld te geven van het aantal gezinnen dat in 2008 gebruik heeft gemaakt van opvoedondersteuning. Redenen hiervoor:

- Niet alle aanbieders registreren per gezinssysteem.
- Gezinnen kunnen bij meerdere aanbieders gebruik maken van opvoedondersteuning.
- Niet al het cursusaanbod is geregistreerd.

Toch kunnen we het volgende (voorzichtig) concluderen:

- Het gebruik van het opvoedspreekuur is toegenomen sinds 2007. Cijfers over het telefonisch spreekuur zijn ons niet bekend.
- De begeleidingscontacten en zorgcoördinatie uitgevoerd door Eveen is toegenomen.
- Er wordt relatief weinig gebruik gemaakt van het cursusaanbod. De vraag is of het aanbod voldoende bekend is en/of aansluit bij de behoefte van ouders
- Er worden door 2 of 3 aanbieders cursussen voor omgaan met pubers gegeven. Het gebruik is beperkt.
- Er wordt weinig gebruik gemaakt van vragenstellen via de website www.opvoedwegwijzer.nl. Ouders weten de weg naar de website niet te vinden.

Een overzicht van de registratiegegevens vindt u in bijlage 4.

2.3 Uitkomsten interviews

Opvoedondersteuning is geen werksoort en ook geen activiteit die voorbehouden is aan een bepaalde beroepsgroep of bepaalde disciplines. Opvoedondersteuning kent verschillende vormen, en kan door vele verschillende professionals vanuit verschillende voorzieningen worden geleverd. Dit is tegelijk een valkuil: 'Opvoedondersteuning is van iedereen en daarvoor soms van niemand'¹².

Bijna alle geïnterviewde vertegenwoordigers van de instellingen geven aan dat ze weinig zicht hebben op het totale aanbod opvoedondersteuning in Purmerend. Het aanbod van de particuliere aanbieders wordt daarbij een paar keer nadrukkelijk genoemd. Daarnaast denkt een aantal respondenten

Noot 12 Handreiking *Opvoedondersteuning in het Centrum voor Jeugd en Gezin*. Nederlands Jeugdinstituut, 2009.

dat ook ouders weinig zicht hebben op het aanbod.

Volgens het merendeel van de respondenten lijkt er verder sprake te zijn van overlap, maar dit wordt niet per se als negatief ervaren. Ouders moeten kunnen kiezen tussen aanbieders, is de redenering. Zo vindt de ene ouder een cursus via de GGD prettiger dan via een school en andersom. Het is echter wel van belang dat het aanbod wordt afgestemd. En dat is dan ook een fors knelpunt volgens bijna alle respondenten.

Afstemmen is volgens de respondenten:

- Zorgen voor duidelijkheid over waar je voor welk probleem naartoe kan/moet. Mogelijkheden voor doorverwijzing van ouders met psychiatrische problematiek en/of zorgmijders verdienen extra aandacht.
- Als organisaties verder kijken dan de eigen instelling: samenwerken waar mogelijk, doorverwijzen waar nodig, etc.
- Zorgen voor goede schakels tussen de verschillende niveaus. Er is veel, maar instellingen lijken soms in een fort te zitten met de ophaalbrug omhoog.

Daarnaast ontbreekt er volgens de respondenten bepaald aanbod. De volgende knelpunten worden gesignaleerd:

- Ongeveer de helft van de respondenten geeft aan dat er onvoldoende individueel en outreachend aanbod is op niveau 3.

Er is groepsaanbod beschikbaar op niveau 3, maar dit lijkt vooral zinvol voor ouders met een redelijk opleidingsniveau en een duidelijke hulpvraag. Er is daarnaast echter ook voldoende individueel en outreachend aanbod nodig op niveau 3. Outreachend omdat het – in het bijzonder zwakke ouders - lang niet altijd lukt zelf een instelling te benaderen (zien zelf geen probleem of vinden de drempel te hoog). Bovendien kan in de thuissituatie vaak meer informatie verzameld worden rondom de problematiek. Individueel aanbod is nodig omdat problematiek bij zwakkere groepen vaak vraagt om maatwerk. Een goed aanbod op niveau 3 dicht, volgens sommigen, het aanwezige gat tussen niveau 2 en niveau 4/5. Dit voorkomt dat gezinnen/jeugdigen met te lichte problematiek worden aangemeld bij BJAA of dat problemen escaleren waardoor geïndiceerde zorg nodig is, terwijl deze op lokaal niveau nog eerder aangepakt hadden kunnen worden. Genoemde doelgroepen voor deze individuele/outreachinge hulpverlening op niveau 3 zijn gezinnen met een minder duidelijke hulpvraag door bijvoorbeeld een lichte verstandelijke beperking of een taalachterstand of ouders met kinderen met wat zwaardere problematiek, zoals pubers met een alcohol- en drugsprobleem.

Ook ziet het ernaar uit dat het knelpunt rondom onvoldoende individueel aanbod in de toekomst nog groter wordt: momenteel voeren JGZ-verpleegkundigen 0-4 jaar nog huisbezoeken uit, maar met het trainen van de JGZ-verpleegkundige op niveau 2 van Triple P. kunnen de JGZ-verpleegkundigen deze huisbezoeken niet meer doen. Problemen op niveau 3 dienen zij door te verwijzen naar het opvoedspreekuur.

- De overgang tussen de interventies van verschillende niveaus is niet altijd optimaal. Er moet duidelijkheid zijn wie wat aanbiedt op welk niveau en hoe instellingen ervoor zorgen dat dit aanbod op elkaar aansluit. Ouders moeten naadloos kunnen schakelen tussen de niveaus. Vooral de overgang tussen het aanbod op niveau 3 en het geïndiceerde aanbod op niveau 4 is erg groot.

- Er is weinig langdurig/doorlopend aanbod voor ouders/jeugdigen met een chronische hulpvraag of het aanbod is niet goed bekend. Ouders krijgen voor een bepaalde tijd hulp vanuit het lokale veld. Indien dit niet voldoende is, wordt doorverwezen naar geïndiceerde zorg. Daar is hulp echter ook voor bepaalde tijd, en begint na beëindiging het verhaal opnieuw.
- Er is te weinig aanbod opvoedondersteuning voor ouders en –jeugdigen met een licht-verstandelijke beperking (LVG). Er is wel sprake van aanbod gericht op de problematiek, maar niet specifiek over opvoeden in geval de ouders of de kinderen een beperking hebben. Bij deze groep is ook vaak langdurige ondersteuning nodig.
- Er is te weinig specifieke opvoedondersteuning voor ouders van kinderen met een aandoening in het autistisch spectrum zonder verstandelijke beperking. Daarbij gaat het om praktische ondersteuning bij vragen over zindelijk worden, voorbereiding op school, etc.
- Er is onvoldoende aanbod voor ouders van 12+ ers, vooral als de problemen zwaarder zijn, bijvoorbeeld bij een alcoholverslaving of lastig gedrag dat niet meer valt onder de gewone puberproblemen.
- Het aanbod rondom scheidingsproblematiek/omgangsregeling is onvoldoende bekend.
- Er is onvoldoende aanbod voor lotgenotencontact of rondom doorbreken van eenzaamheid voor vooral moeilijk bereikbare moeders.

2.5 Relatie met signalering, toeleiding en coördinatie van zorg in het huidige aanbod

Aan de respondenten is gevraagd wat de relatie is van hun aanbod opvoedondersteuning met de Wmo-functies signalering, toeleiding en coördinatie van zorg.

De uitkomsten zijn zeer divers. In ieder geval volgen de instellingen de (stads)regionale afspraken rondom aanpak kindermishandeling (RAAK) en multiprobleemgezinnen.

Verder heeft een aantal instellingen in hun interventies rondom opvoedondersteuning beschreven wat te doen met signalen, hoe toe te leiden en hoe ouders te motiveren voor hulp. Bij anderen is dit nog niet uitgewerkt.

Wat betreft zorgcoördinatie is er geen eenduidige gemeentelijke aanpak. Daarbij kennen – en dat geldt niet alleen voor Purmerend – veel instellingen hun eigen 'zorgcoördinatie', al dan niet wettelijk beschreven. Dit resulteert volgens sommige respondenten in sommige casussen tot teveel zorgcoördinatoren, wat weer tot een gebrek aan daadkracht of irritatie kan leiden, en in andere casussen tot geen zorgcoördinatie waardoor men niet van elkaar weet waar men mee bezig is.

De gemeente Purmerend volgt wat betreft de multiprobleemgezinnen de in ontwikkeling zijnde stadsregionale aanpak. Hierin is voor deze gezinnen de zorgcoördinatie beschreven.

2.6 Conclusie aanbod

Het aanbod aan opvoedondersteuning in Purmerend is divers. Op basis van de inventarisatie bij de aanbieders is vast te stellen dat er aanbod voor alle leeftijden is maar dat het type aanbod verschilt per leeftijdscategorie. Op de

meeste niveaus vullen de aanbieders elkaar aan. Echter, vooral op het gebied van cursussen/groepsaanbod is er overlap. Dat hoeft op zich niet slecht te zijn, het is goed als er wat te kiezen valt voor ouders. Toch blijkt uit de (voorzichtige) conclusie op basis van de registratiegegevens dat het cursusaanbod niet altijd goed bezocht wordt. De vraag is of het aanbod voldoende bekend is bij de doelgroep en of het goed aansluit. Vooral de cursussen rondom beter omgaan met je puber worden door meerdere organisaties aangeboden en worden beperkt bezocht.

Instellingen hebben geen goed zicht op elkaars aanbod. Vooral wie je waarvoor waar naar toe stuurt, is een vraag. Er is daarbij grote behoefte aan meer afstemming. Ook wat betreft de overgang tussen de interventies op de verschillende niveaus is meer afstemming nodig.

Verder ontbreekt er volgens een aantal van de respondenten aanbod. Daarbij gaat het ten eerste om individueel outreachend aanbod op niveau 3. Het beschikbare groepsaanbod op niveau 3 lijkt vooral zinvol voor ouders met een redelijk opleidingsniveau en een duidelijke hulpvraag. Maar er is ook voldoende outreachend aanbod nodig voor ouders met minder mogelijkheden. Zij zetten lang niet altijd zelf de stap om een instelling te benaderen. Ondersteuning in de thuissituatie heeft bovendien het voordeel dat de problematiek meer in de context in kaart kan worden gebracht. Bij deze ouders is maatwerk – en dus individueel aanbod - in de ondersteuning noodzakelijk.

Daarnaast is er onvoldoende aanbod voor specifieke doelgroepen, bijvoorbeeld opvoedondersteuning voor ouders met een kind met een beperking, en aanbod rondom thema's als echtscheidingsproblematiek en het doorbreken van eenzaamheid. Als laatste wordt aangegeven dat het aanbod voor ouders van 12+ niet voldoende is. Er worden verschillende cursussen gegeven voor deze doelgroep maar er is blijkbaar geen duidelijke plek waar opvoedvragen kunnen worden gesteld en er is onvoldoende duidelijk waar individuele opvoedondersteuning wordt gegeven.

3 Behoeftes ouders

3.1 Inleiding

Om te kunnen beoordelen of het huidige aanbod opvoedondersteuning past bij de behoeften van ouders, dienen ook hun wensen en ideeën hierover in kaart gebracht te worden. De afgelopen jaren is al veel onderzoek gedaan naar de vragen en behoeften die ouders hebben rondom het opvoeden van hun kinderen, zowel landelijk als in Purmerend. Daarbij gaat het om welke vragen ze hebben over de opvoeding, maar ook waar ze naartoe gaan met deze vragen en wat daarbij hun voorkeuren zijn.

In het eerste deel van dit hoofdstuk beschrijven we deze bestaande literatuur. Middels een focusgroep en een groepinterview is aan ouders in Purmerend vervolgens gevraagd hoe zij aankijken tegen opvoedondersteuning. De uitkomsten van zowel het literatuuronderzoek als de focusgroepen/-interviews hebben uiteindelijk geleid tot inzicht in de behoeften van ouders rondom opvoedondersteuning in Purmerend.

3.2 Resultaten literatuuronderzoek

Vragen van ouders

De meeste ouders met thuiswonende kinderen zijn tevreden over de opvoeding. Opvoeding is echter niet altijd even gemakkelijk en vanzelfsprekend. Van ouders met thuiswonende kinderen zegt 36% zich in het afgelopen jaar wel eens zorgen te hebben gemaakt over de opvoeding of ontwikkeling van één of meerdere van hun kinderen. 60% van deze ouders heeft daarvoor hulp of advies gezocht buiten gezin, familie of vriendenkring (CBS, 2008).

Zwaarte van de problemen

Dat ouders zich zorgen maken over hun kind betekent niet noodzakelijkerwijs dat zij ook problemen hebben met de opvoeding van hun kind. Volgens jeugdgezondheidszorgartsen en verpleegkundigen is in 85 procent van de gezinnen die hen bezoeken geen sprake van opvoedingsproblemen. In 10 procent van de gezinnen is er sprake van lichte problemen, bij 4 procent zijn de problemen matig en bij 1 procent wordt de problematiek zwaar genoemd (Zeijl e.a., 2005).

Top 5 onderwerpen

Uit landelijk en regionaal onderzoek¹³ blijkt dat de vijf opvoedingsonderwerpen zijn waarover ouders veel vragen hebben:

- 1 Aanpak van de opvoeding: grenzen stellen
- 2 Lastig gedrag
- 3 Emotionele ontwikkeling
- 4 Vertraging in de ontwikkeling
- 5 Gezondheid en lichamelijke ontwikkeling

Noot 13 www.NJi.nl

Deze top 5 komt overeen met de uitkomsten uit onderzoek dat in 2004 in Purmerend¹⁴ is gedaan onder ouders van jonge kinderen tot 12 jaar¹⁵.

Uit dit onderzoek blijkt verder dat tweederde van de ouders zich het afgelopen jaar een beetje of veel zorgen maakte over deze opvoedingsonderwerpen. Dit is meer dan uit de landelijke cijfers naar voren komt, maar valt te verklaren uit het feit dat het Purmerendse onderzoek zich richt op ouders van kinderen tot 12 jaar en deze ouders zich vaker zorgen maken dan ouders van oudere kinderen.

Diverse doelgroepen

Uit landelijk onderzoek¹⁶ blijkt dat ouders die samen met hun partner de kinderen opvoeden, meer tevreden zijn over de opvoeding dan ouders die er alleen voor staan. Alleenstaande ouders hebben namelijk vaker het gevoel de opvoeding niet goed aan te kunnen. Ze vinden het ouderschap moeilijker dan gedacht. Ook doen zij vaker een beroep op Bureau Jeugdzorg. De laatste jaren is de vraag naar jeugdzorg toegenomen. Verwacht wordt dat, onder andere vanwege het toenemende aantal eenoudergezinnen en de daarbij horende problematiek, deze vraag de komende jaren nog meer zal toenemen. Ook vinden niet-westerse ouders de opvoeding vaak zwaarder dan westerse ouders.

Deze bevindingen komen overeen met het onderzoek uit Purmerend uit 2004. Uit dit Purmerendse onderzoek blijkt verder nog dat de niet-westerse ouders zich vaker een beetje of veel zorgen maken dan westerse ouders over de opvoeding in het algemeen, over achterstand of vertraging in de ontwikkeling, over gedragsproblemen, emotionele problemen en over de gevolgen van ziekte van hun kind. Alleen over de contacten van het kind met andere kinderen spreken zij niet meer zorgen uit.

Waar vindt men hulp?

Zowel uit landelijk als het Purmerendse onderzoek uit 2004 blijkt, dat ouders die zorgen hebben over de opvoeding en hulp of advies nodig hebben, vaak eerst te rade gaan bij de eigen partner, familie en vrienden. Voor professionele hulp stappen zij vooral naar professionals in eerstelijnsvoorzieningen, zoals de huisarts, het consultatiebureau, de leerkracht of kinderopvang. Het internet is ook een manier om informatie te verkrijgen.

Ook wordt advies ingewonnen bij professionals in tweedelijnsvoorzieningen, waaronder vooral medische specialisten, (zelfstandig gevestigde) psychologen en pedagogen en Bureau Jeugdzorg.

Uit Purmerendse onderzoek uit 2004 komt verder naar voren dat ouders van niet-westerse kinderen minder vaak om hulp en advies vragen.

Noot 14 'Leefsituatie 1 - 11-jarigen. Een onderzoek onder jonge kinderen in Purmerend'. Afdeling onderzoek en statistiek gemeente Purmerend. Purmerend: mei 2004.

Noot 15 In dit onderzoek spreekt men over 'gedragsproblemen'. Dit hebben wij opgevat als 'lastig gedrag'.

Noot 16 Landelijke jeugdmonitor 2008. In opdracht van het ministerie voor Jeugd en Gezin. Uitvoering Centraal Bureau voor de Statistiek.

Uit landelijk onderzoek¹⁷ blijkt verder dat:

- Alle ouders voorzieningen voor opvoedondersteuning belangrijk vinden.
- Veel ouders –variërend van de helft tot de meerderheid –wel degelijk behoefte aan opvoedondersteuning hebben, maar niet weten waar ze hulp kunnen krijgen.
- Slechts een deel van de ouders die wel op de hoogte is van opvoedondersteuning er ook daadwerkelijk gebruik van maakt. De meeste ouders krijgen hulp en steun van familie en vrienden.
- Ouders willen het liefst informatie en advies, maar ook praktische hulp (een oplossing) of emotionele steun (begrip, een luisterend oor).

3.3 Uitkomsten focusgroepen en groepsinterview

'Opvoedondersteuning moet genormaliseerd worden, en niet geproblematiseerd'. Een moeder uit Purmerend.

Zoals al aangegeven in paragraaf 1.4 hebben we in totaal met zestien moeders gesproken. Veertien moeders hebben deelgenomen aan de focusgroep over behoefte aan opvoedondersteuning bij kinderen onder de 12 jaar. Met twee moeders heeft een (groeps)interview plaatsgevonden over opvoedondersteuning bij pubers (12-plussers). De resultaten van de focusgroep en het groepsinterview worden samen weergegeven. Er worden geen aparte uitspraken gedaan over de groep 12-plussers omdat deze anders herleidbaar zijn tot personen.

Zorgen over en problemen met de opvoeding

Alle gesproken moeders maken zich wel eens zorgen over het opvoeden en opgroeien van hun kinderen. Bijna alle moeders hebben ook problemen ervaren waarvoor ze hulp of advies hebben gezocht bij professionals¹⁸.

De meest genoemde zorgen bij jongere kinderen gaan over de lichamelijke en gezondheidsontwikkeling van hun kinderen. Het gaat dan om zorgen als een voorkeurshouding van de baby, te laag gewicht, niet goed eten en allergieën. Wat betreft de emotionele ontwikkeling van hun kinderen maken de aanwezige moeders zich zorgen over slecht (in-/door)slapen, pesten, depressiviteit en een eetstoornis. Zorgen over de aanpak van de opvoeding gaan onder andere over slecht luisteren en moeite met grenzen stellen. Als laatste gaan zorgen over vertraging in de ontwikkeling, vooral over achterstand in taal- en motorische ontwikkeling en leerachterstand op school.

Bij oudere kinderen gaan de zorgen en problemen vooral over grenzen stellen, (puber)gedrag van kinderen tegenover ouders en gedrag buitenshuis.

Een deel van de gesproken moeders heeft ook wel eens vragen/zorgen rondom de opvoeding algemeen: neem ik de juiste beslissingen wat betreft de opvoeding, is de communicatie met mijn partner over de opvoeding optimaal, heeft mijn gemoedstoestand geen negatief effect op de ontwikkeling van mijn kind?

Noot 17 Ouders en behoeften aan opvoedondersteuning, factsheet 2005 NJI.

Noot 18 De werving voor de focusgroep richtte zich op ouders uit Purmerend die vragen over de opvoeding hebben gesteld.

Wensen voor opvoedondersteuning

In de focusgroep hebben we na het bespreken van zorgen en opvoedvragen gezamenlijk bepaald welke twee opvoedingsonderwerpen verdere uitdieping behoeften. De aanwezige moeders konden daarbij aangeven welke hulp ze graag *zouden willen*. Er is gekozen voor de onderwerpen: 'Emotionele problemen' en 'Aanpak van de opvoeding'. De aanwezige moeders is gevraagd daartoe de volgende zin in te vullen: 'Als mijn kind emotionele problemen heeft /als ik vragen heb over de aanpak van de opvoeding, wil ik hulp/advies van... en dan verwacht ik...'.

In het groepsinterview is uitgegaan van de ervaring van de moeders met hulpverlening bij hun specifieke problemen en de wensen ten aanzien van hulp daarbij.

De moeders die we gesproken hebben geven aan dat ze met een kind jonger dan 4 jaar zowel met emotionele problemen als bij zorgen over de aanpak van de opvoeding vooral hulp/advies zouden willen van het consultatiebureau. Daar komt men immers al vanaf de babytijd. De JGZ-verpleegkundige is vaak een bekende en er kan in vertrouwen gesproken worden. Er wordt daarbij wel opgemerkt dat het fijn is als je een 'klik' hebt met de JGZ-verpleegkundige of –arts, want overstappen naar een andere is lastig omdat men niet weet hoe dit werkt en omdat het aantal JGZ-artsen per consultatiebureau beperkt is. Als nadeel van het consultatiebureau wordt meerdere malen genoemd dat sommige medewerkers moeite hebben met afwijken van 'het protocol'. De moeders krijgen dan vaak standaardtips waardoor ze zich niet gehoord en erkend voelen voor de problemen waar zij tegenaan lopen. Standaardantwoorden zijn al genoeg te vinden, onder meer op het internet. Er moet juist aandacht zijn voor het individuele kind en de ideeën van de ouders wat betreft de problemen van hun kind. Serieus genomen worden en maatwerk zijn dus nodig.

Ook geeft een aantal moeders aan dat zij momenteel wat het consultatiebureau betreft vooral vertrouwen hebben in het meten van gezondheidsaspecten en minder in de opvoedondersteunende vaardigheden.

Voor oudere kinderen wordt voor beide type opvoedvragen de school, de schoolarts of de Intern Begeleider (IB'er) vaak genoemd. Het blijkt echter gedurende het gesprek hierover dat hulp op school ook afhankelijk is van op welke school het kind zit. De ene school wordt daarin duidelijk positiever beoordeeld dan de andere. Een klacht is dat scholen lang wachten met inschakelen van externe hulp, maar tegelijkertijd wel hun zorgen blijven uitspreken. Ouders kunnen hiervan onzeker worden. Het lijkt erop dat sommige leerkrachten moeite hebben een derde in te schakelen, is de inschatting van de moeders. Wat mogelijk hiermee samenhangt, is de opmerking van één van de aanwezige moeders dat als er een probleem is op school, dit tot probleem van de ouders wordt gebombardeerd. Dan wordt te weinig gezocht naar een gemeenschappelijke aanpak en is er weinig sprake van een gedeeld probleem. Daarnaast zijn scholen vaak heel prestatiegericht volgens een aantal aanwezige moeders.

Ook de huisarts wordt genoemd als ingang voor hulp en advies door de aanwezige moeders, vooral als de problemen groter zijn. De huisarts is een goede laagdrempelige ingang volgens diverse moeders. Hij is immers vaak vertrouwd met het kind en het gezin. Maar als het gaat om problemen bij de aanpak van de opvoeding, is de huisarts geen partij. De moeders vinden wel

dat de huisarts dan kan doorverwijzen naar een geschikte instantie/-hulpverlener. Dit betekent wel dat de huisarts goed zicht moet hebben op wat de mogelijkheden zijn in Purmerend.

Verder wordt bij vragen rondom de aanpak van de opvoeding ook het kinderdagverblijf door één moeder genoemd als een partij die kan meedenken en adviseren.

De mogelijkheid om te bellen met de jeugdgezondheidszorg is volgens sommigen ook een goed alternatief. Sommige moeders vinden echter een face-to-face gesprek beter.

Wat verwachten de moeders van de hulp

- Een duidelijke plek waar je informatie kunt vinden over wat er allemaal te koop is in Purmerend. Want pas als je een probleem hebt, ga je op zoek en dan wil je snel weten waar je terecht kunt.
- Een luisterend oor, erkenning voor hun probleem, serieus genomen worden. Als moeder zoek je niet zomaar hulp. Volgens de aanwezige moeders kunnen kleine problemen uitgroeien tot grote problemen als daar geen serieuze aandacht voor is.
- Adviezen en tips voor aanpak van het probleem én een nabespreking of het heeft gewerkt.
- Voldoende beschikbaarheid van hulp aan huis. Daarover zijn de moeders die dit ontvangen hebben, heel enthousiast.
- Bij oudere kinderen is het belangrijk dat niet alleen met de ouders gesproken wordt, maar dat ook met het kind wordt gewerkt.
- Hulpverleners moeten alert zijn op lichamelijke oorzaken voor lastig gedrag. Bijvoorbeeld slecht luisteren door een slecht gehoor. Er moet tijdig lichamelijk onderzoek plaatsvinden.
- Indien de tips en adviezen niet toereikend zijn, is een goede doorverwijzing belangrijk. Een goede doorverwijzing houdt volgens de aanwezige moeders onder meer in de keuze hebben om zelf te bellen naar de desbetreffende instantie of dat de doorverwijzer het eerste contact legt. Bijvoorbeeld om te kijken of men op de juiste plaats is.
- Hulp moet vervolgens op korte termijn geboden worden. Gesprekken om het 'probleem' in kaart te brengen en vervolgens wachttijden alvorens er daadwerkelijk iets gebeurt zijn erg demotiverend. Als je als ouder eenmaal de beslissing hebt genomen hulp te zoeken, is het heel funest als je daarop lang moet wachten. Voor lichte vormen van hulp zouden helemaal geen wachttijden mogen zijn.
- Over waar de hulp moet worden geboden, zijn de moeders verdeeld. De een vindt hulp dichtbij, in de wijk heel belangrijk. Naar een CJG in Weidevenne bijvoorbeeld, zouden sommige moeders uit andere wijken niet gaan. De ander maakt het niet uit als de hulp maar goed van kwaliteit is. Het moet in elk geval een plek zijn waar je gemakkelijk naar binnenloopt, waar je informatie kan vinden en vragen, waar je advies kan krijgen. Deze plek moet niet teveel het label van '(jeugd)zorg' hebben. Er moeten ook gewoon informatieve bijeenkomsten voor ouders (zoals oudercursussen, informatieavonden) plaatsvinden, maar ook bijvoorbeeld voor jongeren. Sommige moeders geven aan dat de informatie over de mogelijke hulp moet worden aangeboden op plekken waar je als ouder 'moet' komen, bijvoorbeeld op/bij het consultatiebureau.
- Er moet voldoende gratis hulp zijn en dit moet ook goed gecommuniceerd worden. Volgens een aantal moeders zijn (de veronderstelde) kosten soms een drempel om hulp te zoeken.

- Opvoedondersteuning moet genormaliseerd worden in plaats van geproblematiseerd. Iedereen heeft wel eens vragen en problemen.

Ervaringen met opvoedondersteuning in Purmerend

We hebben de aanwezige moeders ook gevraagd wat hun ervaringen zijn met opvoedondersteuning in Purmerend. Daartoe hebben zij anoniem een korte vragenlijst ingevuld. Deze bestond uit 2 onderdelen:

- a) Ervaring met hulpverlening in Purmerend
- b) Bekendheid met het totale, huidige aanbod in Purmerend

Ervaring met hulpverlening in Purmerend

De werving voor de focusgroep richtte zich op ouders uit Purmerend die vragen over de opvoeding hebben gesteld. Daarom is het aantal deelnemende moeders dat ooit hulp heeft gezocht hoog: van de 16 deelnemende moeders hebben er 13 wel eens hulp gezocht bij een professional. Het consultatiebureau wordt daarbij het meest genoemd als plek waar men hulp heeft gezocht. Toch wordt ook op diverse andere plekken hulp gezocht. De volgende plekken zijn daarbij genoemd:

(Pré)logopedie	Jeugdzorg
Fysiotherapie	GGz
Manueel therapie	Gespecialiseerde gezinshulp
Kinderpsycholoog	School
Diëtist	Huisarts
Kinderarts/-specialist	Opvoedspreekuur
Orthopedagoog	Schoolarts
Lactatiedeskundige	VTO-team
MEE	Videohometraining
Algemeen Maatschappelijk Werk	

Van de 13 aanwezige moeders die wel eens hulp hebben gevraagd, zouden 10 het weer op dezelfde manier doen. Zij vinden dat ze goed geholpen zijn. Eén moeder gaf daarbij aan dat je als ouder wel mondig moet zijn om de juiste hulp te krijgen. Dit werd door veel moeders beaamd. De moeders uiten op dit gebied een punt van zorg voor ouders die minder mondig zijn, bijvoorbeeld mensen met een taalachterstand of een verstandelijke beperking.

Eén moeder twijfelt. Zij geeft aan dat het in sommige gevallen beter werkt meteen de specialisten te benaderen.

Eén moeder geeft aan niet op dezelfde wijze hulp te zoeken. Zij zou nu meerdere personen om advies vragen en vervolgens zelf in te schatten wat het beste kan zijn.

Eén moeder geeft aan hulp gezocht te hebben, maar van geen enkele instantie echt hulp te hebben gekregen.

Verder benoemt een aantal moeders dat zij op verschillende plaatsen verschillende adviezen kregen. Ook gaf één mevrouw aan dat de adviezen van de ene hulpverlener ronduit afgekraakt werden door de andere hulpverlener. Tot slot geeft een aantal moeders aan dat ze van het kastje naar de muur zijn gestuurd. Dit is vooral het geval bij oudere kinderen, vanaf de schoolgaande leeftijd.

Bekendheid met het aanbod

Vier van de 16 aanwezige moeders is werkzaam/of nauw betrokken bij de opvoedondersteuning in Purmerend. Zij zijn dan ook goed bekend met het aanbod.

Bij de overige 12 is het wisselend. Sommige vrouwen kennen heel weinig aanbod, maar het merendeel is op de hoogte van een deel van het aanbod in Purmerend. Het is wel opmerkelijk dat de website www.opvoedwegwijzer.nl slechts bij één van deze 12 vrouwen bekend is. Een link naar deze site van de gemeente zou er mogelijk voor kunnen zorgen dat de site meer bekend wordt aldus een van de moeders.

3.4 Conclusie behoefte ouders Purmerend

De uitkomsten uit de bestaande literatuur kunnen niet één-op-één naast de resultaten uit de focusgroep/groepsinterview gelegd worden. Er is bij deze laatste slechts sprake van een kleine groep, die geen representatief beeld geeft van de Purmerendse bevolking. Bovendien richtte de werving voor de focusgroep/groepsinterview zich op ouders uit Purmerend die vragen over de opvoeding hebben gesteld en die vaak al hulp hebben gezocht.

Toch kunnen we op basis van de bestaande literatuur en de focusgroep/groepsinterview het volgende concluderen.

Zowel landelijk als in Purmerend geldt dat veel ouders vragen hebben over de opvoeding. Een deel daarvan zoekt ook hulp voor deze problemen. Hulp zoeken is voor velen al een hele stap. Het is daarom belangrijk dat ouders snel geschikt aanbod vinden. Dat blijkt nu niet altijd het geval te zijn. Als ouders mochten kiezen, gaan ze met jongere kinderen (< 4 jaar) vooral naar het consultatiebureau voor vragen. Ook de kinderopvang wordt genoemd. Ouders met oudere kinderen (> 4 jaar) gaan bij voorkeur naar school (leerkracht, schoolarts, Intern Begeleider). Vanwege de vertrouwdheid en vaak goede relatie wordt de huisarts bij beide leeftijdscategorie kinderen genoemd, zij het vaak voor lichamelijke/gezondheidsproblemen of wat zwaardere overige problemen. Er wordt van de huisarts verwacht dat hij kan doorverwijzen naar de goede hulpverlener.

Ouders in Purmerend stellen vervolgens aan de hulp een aantal voorwaarden:

- Hulp vragen is een stap. Het is daarom erg belangrijk serieus genomen te worden voor elk probleem, groot of klein. Indien dit niet gebeurt, beschadigt dit het vertrouwen in de professional, ook voor de toekomst.
- Professionals moeten maatwerk kunnen leveren en individueel gericht kunnen adviseren. Dit houdt ondermeer in aandacht hebben voor het individuele kind en de ideeën van de ouders wat betreft de problemen van hun kind.
- Een probleem ligt nooit bij één partij, maar dient een gedeeld probleem te zijn van zowel de ouders/jeugdige als betrokken instellingen.
- Ouders verwachten allereerst tips en adviezen. Als er contact is geweest met een instelling, vinden ze een nabespreking/terugkoppeling na uitvoering van deze tips en adviezen prettig.
- Als deze tips en adviezen niet toereikend zijn, wensen ze adequaat te worden doorverwezen. Daarbij willen ze de keuze om zelf te bellen naar

- desbetreffende instantie of dat de doorverwijzer eerst contact opneemt.
- Omdat de stap naar hulp vaak genomen wordt als er echt wat aan de hand is, moet dan ook direct hulp worden geboden. Niet alleen verkennende en diagnosticerende gesprekken om vervolgens te moeten wachten op hulp.
 - Geen wachtlijsten, zeker niet voor lichte vormen van hulp.
 - Hulp aan huis moet voldoende beschikbaar zijn, hiermee zijn goede ervaringen.
 - Overbruggingszorg als hulp niet voorhanden is.
 - Er moet voldoende aandacht zijn voor lichamelijke oorzaken van bijvoorbeeld emotionele problemen of lastig gedrag (bijvoorbeeld niet luisteren door slecht gehoor).
 - Plekken waar hulp wordt geboden, moeten laagdrempelig zijn. Bij voorkeur plaatsen waar ouders toch al (moeten) komen, zoals school en het consultatiebureau, en dat er ook aanbod is dat niet met (zware) problemen te maken heeft.
 - Er moet voldoende gratis hulpaanbod zijn en dit moet ook duidelijk worden gecommuniceerd.
 - Er moet aandacht zijn voor groepen die niet gemakkelijk hulp zoeken, bijvoorbeeld omdat ze niet mondig genoeg zijn of vanuit culturele aspecten niet snel om hulp vragen. Voorbeelden hiervan zijn mensen met een verstandelijke beperking of allochtonen.

Wat betreft ervaringen met hulpverlening: het merendeel van de moeders in de focusgroep in Purmerend is tevreden over de hulp die men tot nu toe heeft gehad.

4 Opvoedondersteuning in het CJG

4.1 Inleiding

Het is de taak van de gemeente om samenhang te brengen in het aanbod opvoedondersteuning en te zorgen dat de verschillende activiteiten goed op elkaar zijn afgestemd. In 2010 wordt het eerste Centrum voor Jeugd en Gezin (CJG) geopend in Purmerend. Opvoedondersteuning krijgt een centrale plaats binnen dit CJG.

We hebben de vertegenwoordigers van de instellingen die betrokken zijn bij opvoedondersteuning in Purmerend in de interviews gevraagd hoe zij vinden dat opvoedondersteuning georganiseerd kan worden binnen het toekomstige CJG.

4.2 Organisatie van opvoedondersteuning in het CJG nader uitgewerkt

In het conceptbeleidskader staat dat het CJG in Purmerend taken bundelt op het gebied van opvoedondersteuning. We hebben de respondenten van betrokken instellingen gevraagd hoe deze bundeling er volgens hen uit moet zien. Daarbij hebben we vooraf een aantal mogelijke taken/rollen van het CJG geschetst:

- 1 Het CJG als doorverwijzer naar het aanbod van de verschillende instellingen.
- 2 CJG als coördinator aanbod opvoedondersteuning (dekt het aanbod alles, waar is nog inzet nodig). Hoe ver kan het CJG hierin gaan? Kan zij instellingen bijvoorbeeld sturen op het ontwikkelen van nieuw aanbod of het schrappen van bestaand aanbod?
- 3 Het CJG als directe aanbieder van opvoedondersteuning (informatie/advies en pedagogische hulp?).
- 4 CJG als expertisecentrum, vraagbaak voor alle professionals in de gemeente.

1 Het CJG als doorverwijzer naar het aanbod opvoed- en opgroeiondersteuning van de verschillende, achterliggende instellingen

Veel respondenten zien dit als een taak van het CJG. Als positief wordt daarbij genoemd dat ouders altijd op één plek terecht kunnen met een vraag/probleem en zij niet zelf hoeven uit te zoeken waar ze het beste naartoe kunnen. Dit houdt wel in dat het CJG de vraagsteller 'bij de hand neemt' en zelf met de vraag aan de slag gaat. De vraagsteller wordt pas losgelaten als de gewenste hulp is geboden, of is doorverwezen.

Er wordt echter ook een aantal kritische kanttekeningen genoemd:

- Wat doet het CJG in geval er bij de achterliggende voorzieningen een wachtlijst is? Biedt ze dan zelf overbruggingshulp aan?
- Eén respondent waarschuwt verder dat het CJG geen nieuw 'lokaal'

BJAA¹⁹ moet worden.

- Een ander mogelijk risico is dat ouders verkeerd worden doorverwezen en alsnog van kastje naar de muur gaan. Om dit te voorkomen dienen CJG-medewerkers die zijn belast met doorverwijzen over goede diagnostische vermogens te beschikken en een goed beeld te hebben van het aanbod en expertise van achterliggende organisaties.

Respondenten geven verder nog de volgende randvoorwaardelijke aandachtspunten:

- Zorg dat ouders en professionals ook nog zelf, zonder tussenkomst van het CJG bij een instelling terecht kunnen. Met verplichte doorverwijzing via het CJG wordt een extra schijf gecreëerd. Er moet gewaakt worden voor bureaucratie en verplichte schakels.
- Zorg voor een goede terugkoppeling naar mogelijk betrokken professionals na doorverwijzing.
- Zorg ervoor dat het CJG bij doorverwijzing praktisch werkt: ouders kunnen zich direct inschrijven op het (groeps)aanbod van de achterliggende instellingen. Ook betrokken professionals of vrijwilligers moeten ouders direct kunnen inschrijven.

2 CJG als coördinator aanbod opvoedondersteuning

Alle respondenten vinden dat het CJG in meer of mindere mate een rol moet spelen in de coördinatie van het aanbod opvoedondersteuning in Purmerend.

Deze coördinatie-/monitorfunctie dient volgens de respondenten:

- Samenhang te bieden in het bestaande aanbod. Voldoende aanbod op de verschillende niveaus van Triple P. Geen onnodige overlap en hiaten.
- Zicht te bieden op het bestaande aanbod. Voor welk probleem kan men waar naartoe?
- Te leiden tot samenwerkingsafspraken tussen de instellingen. Er moet daarbij ook aandacht zijn voor particuliere, vrijgevestigde aanbieders. Ook hun aanbod moet in beeld zijn en zij moeten betrokken worden bij het maken van samenwerkingsafspraken.
- In te spelen op ontwikkelingen wat betreft opvoedondersteuning.
- In te spelen op veranderende behoeften van ouders wat betreft opvoedondersteuning.
- Te zorgen voor een kwaliteitstoets wat betreft het aanbod opvoedondersteuning.

Diverse respondenten zijn van mening dat het CJG voor het goed kunnen uitoefenen van deze coördinatie-/monitorfunctie wel in staat moet zijn richting te geven. Daarbij kan het CJG zich niet bemoeien met interne processen zoals personeelsinzet, maar zou het wel moeten kunnen sturen op welk aanbod nodig is, met inachtneming van een bepaalde termijn. Dit geldt niet alleen voor de instellingen waarmee de gemeente een subsidierelatie heeft, maar ook voor particuliere instellingen en vrijgevestigde hulpverleners als

Noot 19 Bureau Jeugdzorg Agglomeratie Amsterdam.

orthopedagogen. Volgens een aantal respondenten moet dit mogelijk zijn door een goede win-win situatie te creëren.

Als mogelijkheid om de coördinatie-/monitorfunctie te kunnen vormgeven wordt genoemd om elk half jaar tot een jaar met alle instellingen die te maken hebben met opvoedondersteuning samen te kijken wat de ontwikkelingen zijn en of het huidige aanbod nog voldoet. Daarbij zou ook kritisch gekeken moeten worden naar doelgroepen die minder goed in beeld zijn, maar die wel aandacht behoeven. Gezamenlijk wordt vervolgens de koers bepaald voor de komende tijd. Een dergelijke bijeenkomst zou goed voorbereid moeten worden en voorgezeten moeten worden door het CJG (CJG-coördinator). Deze dient daarvoor doorlopend zicht te hebben op het bestaande aanbod, gebruik van het aanbod en ontwikkelingen (monitorfunctie). Verder dienen de partijen elkaar aan te vullen en elkaar niet als concurrentie te zien. Als laatste zou het volgens een van de respondenten goed zijn 'ontwikkeld' vrij te maken om zo nodig nieuw aanbod te kunnen ontwikkelen.

3 Het CJG als directe aanbieder van opvoedondersteuning (informatie/advies en pedagogische hulp)

Het CJG als directe aanbieder moet worden opgevat als de noemer waaronder het aanbod van betrokken instellingen wordt aangeboden, het CJG heeft geen eigen mensen in dienst. De meningen van de respondenten over deze mogelijke taak van het CJG rondom opvoedondersteuning zijn verdeeld. De meningen lopen uiteen van helemaal geen aanbod in het CJG tot alles in het CJG (wat tegelijkertijd ook als een organisatorische utopie wordt beschouwd met bijbehorende nadelen). De respondenten die kiezen voor geen aanbod hebben als motivatie daarvoor dat:

- Het CJG onafhankelijk moet zijn en geen concurrentiepositie in mag nemen. Juist vanwege de coördinatie- en monitorfunctie.
- Voorkomen moet worden dat het CJG een logge, stroperige organisatie wordt.

Het merendeel van de respondenten ziet echter wel een rol weggelegd voor de uitvoering van opvoedondersteuning in het CJG. Daarbij geeft een deel van de respondenten aan dat het vooral moet gaan om lichte vormen van hulp. Bijvoorbeeld informatie- en advies, een pedagogisch spreekuur en iets zeer laagdrempeligs als een speel-o-theek. Daardoor blijft het CJG laagdrempelig en wordt het niet geassocieerd grote problemen. Ook wordt hiermee voorkomen dat voor lichte vragen moet worden doorverwezen en daarmee een schakel wordt ingebouwd. Bovendien, zo zeggen anderen, niet al het aanbod moet gereguleerd worden. Ouders moeten wat te kiezen hebben en er moet ruimte blijven voor andere, creatieve/onorthodoxe initiatieven.

Een deel van de kernpartners in het CJG geeft aan (GGD en Evean²⁰) dat het hen goed lijkt dat hun aanbod in ieder geval via het CJG wordt aangeboden. Ook de Stichting Maatschappelijke Dienstverlening zou een deel van hun aanbod willen onderbrengen in het CJG. Dit zou dan moeten inhouden dat deze uitvoerders zich presenteren als CJG (ondanks andere thuisbasis

Noot 20 Vanaf 2010 is de gehele JGZ 0-19 jaar ondergebracht bij de GGD.

als organisatie) en hun aanbod onder kwaliteitsverantwoordelijkheid van het CJG valt.

4 CJG als expertisecentrum, vraagbaak voor alle professionals in de gemeente

Veel respondenten zien een rol weggelegd voor het CJG als expertisecentrum voor opvoedondersteuning. Het CJG heeft immers vanuit de coördinatie- en monitorfunctie voelsprietten in het veld waardoor ze zicht heeft op wat er speelt. Ook zou het CJG outreachend activiteiten kunnen aanbieden, bijvoorbeeld bijeenkomsten voor huisartsen of docenten over specifieke thema's als autisme, dyslexie of psychiatrische problematiek als ADHD. Daarbij moet afgestemd worden met BJAA en jeugdzorgaanbieders (inclusief jeugd-GGZ), aangezien daar de expertise zit over geïndiceerde zorg. Zij spelen ook een rol in de deskundigheidsbevordering van het CJG en het lokale veld.

Als het gaat om het bieden van inhoudelijke expertise op casuïstiek niveau, kan beter worden doorverwezen naar een gespecialiseerde organisatie (zie CJG als doorverwijzer naar achterliggend aanbod).

"Het CJG is een TomTom. Je toetst in waar je naartoe wilt, het CJG wijst de weg." Een respondent.

4.3 Relatie met signalering, toeleiding en coördinatie van zorg

Volgens de respondenten kan het te ontwikkelen CJG een rol spelen in de stroomlijning van signalering, toeleiding en coördinatie van zorg binnen Purmerend.

Het CJG kan deskundigheidsbevordering verzorgen voor signalering en toeleiding naar zorg. Daarnaast dient het CJG gebruik van uniforme signalerings- en risicotaxatie-instrumenten zoveel mogelijk te bevorderen. Dit kan het CJG oppakken in samenwerking met BJAA om ervoor te zorgen dat informatie verzameld in het lokale veld, overgenomen kan worden door BJAA. Verder dient het CJG onderdeel te zijn van het opschalingsmodel (opschalen als in naar een hoger niveau van specialisme). Indien een casus de interventiecapaciteit van lokale instellingen overschrijdt, kunnen zij terecht bij het CJG. Deze neemt de casus over en kan indien nodig doorgeleiden naar de multiprobleemgezinnen aanpak of BJAA.

Het CJG speelt verder een belangrijke rol in het verzamelen van informatie op gezinsniveau. Om die reden geeft een groot deel van de respondenten aan dat het CJG beheerder moet worden van de verwijzindex.

4.4 Laagdrempelig en herkenbaar aanbod opvoedondersteuning

Respondenten geven aan dat een laagdrempelig en herkenbaar aanbod opvoedondersteuning aan de volgende voorwaarden moet voldoen:

- Ouders moeten als normaal beschouwd worden; ze zijn niet alleen met hun vragen over opvoeding en het is heel gewoon om daarbij advies of hulp te vragen.

- Hulp moet meteen beschikbaar zijn; ouders en jeugdigen hoeven niet te wachten op hulp.
- Er moet voldoende outreachend aanbod zijn.
- Er moet voldoende aanbod zijn voor speciale doelgroepen.
- Organisaties die betrokken zijn bij opvoedondersteuning moeten ook kritisch zijn op zichzelf wat betreft laagdrempeligheid en bereikbaarheid, niet alleen op anderen.

Specifiek wat betreft het te ontwikkelen CJG:

- Het CJG is voor iedereen. Het moet een inlooppunt bieden waar je gemakkelijk binnenloopt. Er moet een gezellige ruimte zijn om te zitten om te lezen of anderen te ontmoeten. Er moet altijd iemand aanwezig zijn om vragen aan te kunnen stellen of een tip van te krijgen. Dit vraagt om specifieke kwaliteiten van de 'baliemedewerker'. Voorkomen moet worden dat dit CJG het label 'hulpverlening of jeugdzorg' krijgt wat een drempel kan opwerpen.
- BJAA moet niet in het CJG vanwege negatieve beeldvorming. Dat BJAA via de backoffice nauw gelieerd is aan het CJG is geen probleem. Zolang het voor de ouders maar niet direct zichtbaar is.
- De locaties van het CJG moeten aansluiten bij al bestaand aanbod en plaatsen waar ouders toch al komen. Bijvoorbeeld bij de verloskundige, het consultatiebureau, school en de huisarts.
- De locaties voor het CJG moeten overzichtelijk verspreid zijn door Purmerend.

De kijk van de geïnterviewde instellingen op laagdrempelig aanbod komt goed overeen met de wensen en behoeften van ouders.

4.5 Effectief bewezen interventies in het CJG

Volgens gemaakte afspraken in de stadsregio Amsterdam²¹, is het uitgangspunt van ook het CJG in Purmerend om zoveel mogelijk te werken met effectief bewezen of veelbelovende interventies. De bevroegde respondenten van de instellingen vinden dit allemaal in principe een goed uitgangspunt, maar plaatsen ook een aantal kanttekeningen:

- De keuze aan effectief bewezen interventies is nog beperkt. Veel bestaande, mogelijk goed werkende, interventies zijn nog niet getoetst. Blijf daarom ook vertrouwen op het gezond verstand van professionals.
- Effectiviteit is belangrijk, maar interventies moeten ook aansluiten bij de vraag. Houd daarom ook ruimte om met specifieke, snel opgezette interventies doelgroepen te bereiken die je anders niet bereikt. Probeer niet alles aan een kapstok te hangen. Dan krijg je bureaucratie.
- Bij interventies is een belangrijk meetpunt tevreden klanten. Deze tevredenheid kan in het kader van kwaliteit door bijvoorbeeld door het CJG of BJAA gemeten worden.

In bijlage 2 vindt u een overzicht van de in Purmerend gehanteerde effectief bewezen interventies²².

Noot 21 Notitie 'Advies aansluiting lokaal preventief jeugd beleid en geïndiceerde jeugdzorg in Amsterdam'. DSP-groep, november 2008.

Noot 22 Het aanbod opvoedondersteuning in Purmerend is hiervoor getoetst aan de databank 'Effectief bewezen interventies' van het NJi.

4.6 Rol organisaties in CJG-vorming in relatie tot opvoedondersteuning

Bijna alle respondenten willen graag betrokken zijn bij de ontwikkeling van opvoedondersteuning in/via het CJG. Men wil - in meer of mindere mate - meedenken over de wijze waarop dit georganiseerd kan worden en wat de eigen organisatie hieraan kan bijdragen.

4.7 Conclusie opvoedondersteuning in het CJG

'Het CJG bundelt taken op het gebied van opvoedondersteuning' zo staat beschreven in de beleidsnotitie CJG van Purmerend. Maar hoe ziet dit eruit?

Het CJG in Purmerend dient een spil te zijn in het lokale veld en moet doorverwijzen naar het achterliggende aanbod, zowel lokaal als naar BJAA voor geïndiceerde zorg. Dit vraagt om diagnostische kennis van medewerkers in het CJG. Bovendien moeten ouders en professionals/vrijwilligers de mogelijkheid behouden rechtstreeks naar een instelling te gaan om te voorkomen dat het CJG een verplichte extra schakel wordt en een 'lokale' BJAA-voorkeur wordt.

Het coördineren van het aanbod opvoedondersteuning in de gemeente is daarnaast ook een belangrijke taak van het CJG. Daarbij dient het CJG ook richting te kunnen geven. Een (half)jaarlijkse gezamenlijke koersbepaling onder voorzitterschap van het CJG wordt hiervoor als mogelijkheid genoemd. Dit vraagt om een stevige voorbereiding vanuit het CJG.

Het merendeel van de respondenten kiest voor een CJG met - vooral licht – aanbod. Dit sluit goed aan bij de behoefte en wens van ouders niet onnodig doorverwezen te worden en direct hulp te kunnen krijgen. Bovendien is het CJG hiermee een goede partner voor onderwijs en andere instellingen die met jeugdigen werken. Als je doorverwijst naar het CJG, dan gebeurt er ook daadwerkelijk wat. Uitgangspunt daarbij is zoveel mogelijk te werken met effectief bewezen interventies, maar vooral ook ruimte te houden voor snelle of onorthodoxe initiatieven.

Als laatste moet het CJG ook een expertisecentrum opvoedondersteuning zijn voor vragen van professionals en vrijwilligers die met jeugdigen werken. Het CJG moet door haar werkzaamheden zicht hebben op problematieken en kan aan (outreaching) deskundigheidsbevordering doen. Het CJG organiseert dit bij voorkeur zo veel mogelijk samen met een achterliggende organisatie die gespecialiseerd is in dit onderwerp.

5 Conclusies en aanbevelingen

5.1 Conclusie

In de conclusie beantwoorden we de vragen die zijn geformuleerd bij de start van het onderzoek:

- Welke soorten opvoedondersteuning gericht op welke doelgroepen worden door instellingen in Purmerend aangeboden?
- Op welke wijze is het aanbod georganiseerd in Purmerend?
- Wat zijn de wensen en behoeften van ouders op basis van de landelijke onderzoeken in Purmerend?
- Hoe kan Purmerend het aanbod opvoedondersteuning organiseren en inbedden in het toekomstige CJG?

SWOT

Als we kijken naar opvoedondersteuning in Purmerend, laat een beknopte SWOT-analyse het volgende zien:

Sterk

- Variatie in aanbod
- Tevredenheid ouders (voor zover representatieve uitspraken kunnen worden gedaan),
- Toepassing diverse effectieve interventies

Zwak:

- Overlap in het aanbod
- Hiaten in het aanbod
- Onvoldoende zicht op het aanbod en de overgang tussen de niveaus bij gemeente, instellingen en ouders
- Wachtlijsten

Kansen:

- CJG als coördinator voor het aanbod
- Draagvlak bij instellingen voor bundeling aanbod in/via CJG
- Hoog op de gemeentelijke agenda van het jeugdbeleid

Bedreigingen:

- CJG als 'lege huls'/ extra schakel op moment dat instellingen te sterk uitvoering onder eigen naam willen laten plaatsvinden
- Niet meedoen van particuliere/vrijgevestigde aanbieders

Onderzoeksvragen

1 Welke soorten opvoedondersteuning gericht op welke doelgroepen worden door instellingen in Purmerend aangeboden?

In Purmerend wordt opvoedondersteuning geboden op alle niveaus van Triple P. Het aanbod is divers en wordt door verschillende aanbieders aangeboden waardoor er soms overlap is. Er is dus veel aanbod, maar de moeilijk bereikbare doelgroepen worden nog onvoldoende bereikt volgens veel respondenten en ouders uit de focusgroep/groepsinterview. Vooral individueel outreachend aanbod op niveau 3 is te beperkt. Dit blijkt ook uit de wachtlijsten voor dit aanbod. Daarnaast is er onvoldoende aanbod voor specifieke doelgroepen - bijvoorbeeld opvoedondersteuning voor ouders met een kind met een beperking²³ – en aanbod rondom thema's als echtscheidingsproblematiek. Individueel laagdrempelig aanbod voor ouders van 12+ jongeren is er ook onvoldoende en de weg er naartoe is onduidelijk.

Bovendien blijkt uit de voorzichtige conclusies naar aanleiding van de registratiegegevens dat het bestaande cursusaanbod niet altijd goed bezocht wordt.

2 Op welke wijze is het aanbod georganiseerd in Purmerend?

Het aanbod opvoedondersteuning is nu belegd bij in ieder geval 10 aanbieders. Met het merendeel van deze partijen heeft de gemeente een subsidierelatie. Daarnaast zijn er nog particuliere en – een onbekend aantal - vrijgevestigde aanbieders.

Het meeste aanbod wordt gegeven op locatie van de instelling. Vooral vanaf niveau 3 vindt het aanbod ook outreachend en bij gezinnen thuis plaats.

Verder blijkt uit de interviews met instellingen die een relatie hebben met opvoedondersteuning en uit gesprekken met ouders dat de verschillende aanbieders niet altijd goed zicht hebben op elkaars aanbod en dat er nog beter kan worden samengewerkt tussen de verschillende aanbieders.

Wat betreft het werken met zoveel mogelijk effectief bewezen interventies zijn bijna alle respondenten van mening dat dit een goed streven is, maar maken daarbij een aantal kanttekeningen. Deze hebben vooral betrekking op de huidige beperkte beschikbaarheid van effectieve interventies, op het voorkomen van bureaucratie en het daarmee samenhangend ruimte houden voor snelle, maar goed doordachte initiatieven.

Als laatste kan het te ontwikkelen CJG volgens de respondenten een rol spelen in de stroomlijning van signalering, toeleiding en coördinatie van zorg binnen Purmerend.

3 Wat zijn de wensen en behoeften van ouders op basis van de landelijke onderzoeken in Purmerend?

Op basis van de bestaande literatuur en de focusgroep/groepsinterview het concluderen we het volgende:

Noot 23 Daarbij kan het gaan om kinderen met autisme, adhd, een licht-verstandelijke beperking etc.

Zowel landelijk als in Purmerend geldt dat veel ouders vragen hebben over de opvoeding. Een deel daarvan zoekt ook hulp voor deze problemen. Hulp zoeken is voor velen al een hele stap. Het is daarom belangrijk dat ouders snel geschikt aanbod vinden. Dat blijkt nu niet altijd het geval te zijn. Als ouders mogen kiezen, gaan ze met jongere kinderen (< 4 jaar) vooral naar het consultatiebureau voor vragen. Ook de kinderopvang wordt genoemd. Ouders met oudere kinderen (> 4 jaar) gaan bij voorkeur naar school (leerkracht, schoolarts, Intern Begeleider). Vanwege de vertrouwdheid en vaak goede relatie wordt de huisarts bij beide leeftijdscategorie kinderen genoemd, zij het vaak voor lichamelijke/gezondheidsproblemen of wat zwaardere overige problemen. Er wordt van de huisarts verwacht dat hij kan doorverwijzen naar de goede hulpverlener.

Ouders in Purmerend stellen vervolgens aan de hulp een aantal voorwaarden:

- Hulp vragen is een stap. Het is daarom erg belangrijk serieus genomen te worden voor elk probleem, groot of klein. Indien dit niet gebeurt, beschadigt dit het vertrouwen in de professional, ook voor de toekomst.
- Professionals moeten maatwerk en gericht individueel advies kunnen geven.
- Een probleem ligt nooit bij één partij, maar dient een gedeeld probleem te zijn van zowel de ouders/jeugdige als betrokken instellingen.
- Ouders verwachten allereerst tips en adviezen. Als er contact is geweest met een instelling, vinden ze een nabespreking/terugkoppeling na uitvoering van deze tips en adviezen prettig.
- Als deze tips en adviezen niet toereikend zijn, wensen ze adequaat te worden doorverwezen. Daarbij willen ze de keuze om zelf te bellen naar desbetreffende instantie of dat de doorverwijzer eerst contact opneemt.
- Omdat de stap naar hulp vaak genomen worden als er echt wat aan de hand is, moet dan ook direct hulp worden geboden. Niet alleen verkennende en diagnosticerende gesprekken om vervolgens te moeten wachten op hulp.
- Geen wachtlijsten, zeker niet voor lichte vormen van hulp.
- Hulp aan huis moet voldoende beschikbaar zijn, hiermee zijn goede ervaringen.
- Overbruggingszorg als hulp niet voorhanden is.
- Er moet voldoende aandacht zijn voor lichamelijke oorzaken van bijvoorbeeld emotionele problemen of lastig gedrag (bijvoorbeeld niet luisteren door slecht gehoor).
- Plekken waar hulp wordt geboden, moeten laagdrempelig zijn. Bij voorkeur plaatsen waar ouders toch al (moeten) komen, zoals school en het consultatiebureau, en dat er ook aanbod is dat niet met (zware) problemen te maken heeft.
- Er moet voldoende gratis hulpaanbod zijn en dit moet ook duidelijk worden gecommuniceerd.
- Er moet aandacht zijn voor groepen die niet gemakkelijk hulp zoeken, bijvoorbeeld omdat ze niet mondig genoeg zijn of vanuit culturele aspecten niet snel om hulp vragen. Voorbeelden hiervan zijn mensen met een verstandelijke beperking of allochtonen.

Wat betreft ervaringen met hulpverlening: het merendeel van de moeders in de focusgroep in Purmerend is tevreden over de hulp die men tot nu toe heeft gehad.

4 Hoe kan Purmerend het aanbod opvoedondersteuning organiseren en inbedden in het toekomstige CJG?

De CJG-ontwikkeling biedt een mooie gelegenheid het aanbod opvoedondersteuning onder de loep te nemen en waar nodig te structureren en herorganiseren. Zeker het CJG als coördinator van het aanbod opvoedondersteuning is voor veel respondenten dan ook een aantrekkelijke gedachte. Het CJG bepaalt daarbij samen met alle instellingen - zowel gemeentelijk gesubsidieerde als particuliere instellingen - de jaarlijkse koers. Bijvoorbeeld welk aanbod is nodig gezien ontwikkelingen? Wie doet dan wat? Hoe zorgen we ervoor dat we elkaar versterken? Het CJG bereidt dit voor en neemt daarin stevig voorzitterschap. Ook zorgt het CJG ervoor dat ouders en instellingen weten met welke problemen ze waar terecht kunnen.

Daarnaast wordt het CJG gezien als doorverwijzer naar lokaal aanbod en Bureau Jeugdzorg. Dit vraagt om diagnostische kennis binnen het CJG. Pas daarbij wel op dat het CJG geen lokaal BJAA wordt is het adagium. Ouders moeten daarom ook rechtstreeks terecht kunnen bij aanbieders. Daarnaast is het van belang dat ouders zo min mogelijk keren hun verhaal te hoeven doen. Dat vraagt om eenduidig gebruik van signalerings-intake-, en risicotaxatie-instrumenten.

Om te zorgen dat er geen extra partij bijkomt die veel regelt maar geen aanbod heeft (extra schakel), moet volgens het merendeel van de respondenten het CJG ook eigen aanbod hebben waar ouders gemakkelijk terecht kunnen. Er moet daarbij veel aandacht zijn voor creëren/behoud van laagdrempeligheid: het CJG moet niet synoniem worden voor problemen. Volgens de respondenten wordt dit bereikt door BJAA niet in het CJG te plaatsen, althans, niet zichtbaar voor het publiek. Daarnaast dient het aanbod laagdrempelig te zijn en moet het te vinden zijn op plekken waar je toch al komt, bijvoorbeeld het consultatiebureau. Je moet echter ook binnen kunnen lopen voor een folder en er moet dan een prettige, open sfeer zijn. De rol van een baliemedewerker (gastvrouw/-heer) is daarbij cruciaal. Ook moeilijk bereikbare doelgroepen zijn eerder geneigd naar een CJG te gaan als dat niet wordt geassocieerd met problemen, aldus een aantal respondenten.

Naast het aanbod binnen het CJG, moet er voldoende ruimte blijven voor andere initiatieven buiten het CJG. Ouders moeten een keus hebben volgens diverse respondenten en het voorkomt dat het CJG een grote, logge organisatie wordt.

Indien het CJG bovengenoemde functies uitvoert, heeft het zicht op ontwikkelingen, het aanbod opvoedondersteuning en betrokken instellingen. Van daaruit kan het CJG een expertisefunctie vervullen voor professionals en vrijwilligers die te maken hebben met opvoedondersteuning. Concreet betekent dit dat het aan deskundigheidsbevordering kan doen over specifieke inhoudelijke thema's, zoveel mogelijk met expertinstellingen, een sociale kaart kan opzetten, een vraagbaak kan zijn op casuïstiek niveau (hoe motiveer ik de ouders om hulp te zoeken?).

Het CJG wordt hiermee wat betreft opvoedondersteuning de spil in het lokale veld.

5.2 Aanbevelingen

Voor de aanbevelingen rondom opvoedondersteuning in het CJG sluiten we aan bij de opvatting van de gemeente Purmerend om het CJG te zien als een drieluik. Dit houdt in dat het CJG drie onderdelen kent:

- 1 Laagdrempelig inlooppunt voor informatie en advies
- 2 Opvoed- en opgroei praktijk
- 3 Sluitende aanpak

De opvoedondersteuning zit voornamelijk besloten in de onderdelen 1 en 2, maar kent een sterke relatie met onderdeel 3, de sluitende aanpak.

Deel I - CJG als laagdrempelig inlooppunt voor informatie en advies

Aanbeveling 1

Heroverweeg het besluit om (in eerste instantie) één CJG te ontwikkelen, waarin zowel de front- als de backoffice uitvoering krijgt. Gezien de wensen en behoeften van ouders en de ideeën van vertegenwoordigers van de instellingen over laagdrempeligheid is het raadzaam op drie plaatsen in Purmerend een CJG als laagdrempelig inlooppunt voor informatie, advies én pedagogische hulp in te richten (het CJG-loket). Gebruik hiervoor de huidige drie locaties van de consultatiebureaus.

Deze nieuwe optie heeft invloed op de CJG-ontwikkeling in zijn geheel. Er moet van meet af aan gedacht worden langs de lijn van drie CJG-loketten in plaats van één. Daarbij kan uit praktische, logistieke overwegingen eventueel gekozen worden voor gefaseerde ontwikkeling door de locaties een voor een te openen, maar wel binnen een termijn van maximaal 1 jaar.

Aanbeveling 2

Breng de functie CJG als aanbieder van opvoedondersteuning onder in dit laagdrempelige CJG-loket. Elk CJG-loket heeft dan het volgende basisaanbod:

- Baliemedewerker (gastvrouw/-heer). De baliemedewerker is het gezicht van het CJG-loket. De baliemedewerker kan direct antwoord geven op lichte opvoedvragen of kan doorverwijzen. Daarbij gaat het zowel om vragen aan de balie als om telefonische vragen. Dit betekent dat de baliemedewerker goed op de hoogte moet zijn van de sociale kaart. De baliemedewerkers zijn bij voorkeur in dienst van de gemeente om de onafhankelijke positie bij onder meer doorverwijzing te kunnen waarborgen.
- Uitgebreid aanbod foldermateriaal over opvoedondersteuning gerelateerde onderwerpen.
- Uitvoering reguliere JGZ-taken 0-19 jaar. De JGZ voert binnen het CJG – net als in de huidige situatie voor 0 tot 4 jaar – haar reguliere taken uit. De taken 4-19 jaar die voorheen op de GGD-locatie worden uitgevoerd, worden tevens overgeheveld naar het CJG-loket.
- Opvoedspreekuur. Het huidige opvoedspreekuur wordt verdeeld over

de drie CJG-loketten. Ouders kunnen op vastgestelde tijden, zonder afspraak terecht bij het opvoedspreekuur. Het is raadzaam voor de inrichting van de opvoedspreekuren binnen het CJG-loket ook aan te sluiten bij de conclusies en aanbevelingen die zijn geformuleerd in de evaluatie van de opvoedspreekuren in Zaanstreek Waterland²⁴. Deze zijn onder meer dat het voor ouders nodig is om met regelmaat op een vaste plek een vast gezicht tegen te komen en dat het drempelverlagend werkt als de locatie van de opvoedspreekuren een bekende en prettige locatie is voor ouders. Dit heeft o.a. geresulteerd in een voorstel voor een pilot waarin een bredere inzet mogelijk is van de opvoedadviseur. Daardoor zullen meer afspraakmogelijkheden beschikbaar zijn en zal er veel aandacht uitgaan naar pr rond de spreekuren.

- Groepsaanbod opvoedondersteuning van GGD/Evean. Naast het outreachende aanbod van deze organisaties worden binnen het CJG-loket cursussen en themabijeenkomsten 0-19 jaar aangeboden. GGD/Evean zorgen daarmee voor een structureel aanbod binnen de CJG-loketten.
- Individueel aanbod opvoedondersteuning van de GGD/Evean.

Naast dit basisaanbod kan er per locatie – onder meer afhankelijk van de bevolkingssamenstelling in de wijk – nog ander aanbod een plek krijgen binnen de drie CJG-loketten:

- Aanbod van andere aanbieders dan GGD/Evean/SMD. Omdat het CJG onafhankelijk moet zijn, dienen andere – ook vrijgevestigde/particuliere aanbieders – de mogelijkheid krijgen aanbod te verzorgen op de locaties van de drie CJG-loketten. Dit zorgt er ook voor dat het aanbod in het CJG kan aansluiten op de wensen en behoeften van ouders in de wijk. Hiertoe dienen nog afspraken geformuleerd te worden over onder meer huur van ruimtes (geldt ook voor GGD/Evean/SMD), wijze van communicatie over aanbod (Het CJG organiseert de cursus... in samenwerking met ...), etc.
- Laagdrempelig aanbod dat niet direct opvoedondersteuning is, maar wel zorgt voor een positieve uitstraling in het CJG-loket. Voorbeelden hiervan zijn koffieochtenden, speel-o-theek, informatie over sport- en vrijwilligersclubs, taalcursussen, etc.

De inrichting en aansturing van deze drie CJG-loketten vinden plaats in de gemeentelijke backoffice (zie aanbeveling 4).

Aanbeveling 3

Voldoe aan de volgende randvoorwaarden om ervoor te zorgen dat deze CJG-loketten laagdrempelig zijn²⁵:

- Zorg er niet alleen voor dat er voldoende aanbod is, maar dat dit aanbod ook gebruikt wordt. Houd daarom rekening met de in paragraaf 3.5 genoemde wensen van ouders als het gaat om hulp.
- Het CJG-loket is voor iedereen en moet een positieve uitstraling hebben, zonder stigma 'probleemplek'. Het moet een inlooppunt bieden waar je gemakkelijk binnenloopt. Er moet een gezellige ruimte zijn om te zitten om te lezen of anderen te ontmoeten. Het CJG-loket heeft een kindvrien-

Noot 24 *Opvoedspreekuren Zaanstreek-Waterland – optimaliseren bereik, kwaliteit en samenwerking.* SO&T en GGDZW: April 2009.

Noot 25 Gebaseerd op uitkomsten van dit onderzoek en landelijke bevindingen.

- delijke inrichting, leef- en speelruimte voor kinderen die moeten wachten.
- Er is voldoende aandacht voor culturele, sociale en opleidingsverschillen. Afhankelijk per wijk kan hier extra aandacht aan worden besteed. Zorg voor een 'couleur locale' per CJG-loket.
- Het CJG-loket is bereikbaar voor mensen met een beperking en kindervagens.
- Korte afstand tot het openbaar vervoer.
- Er is voldoende parkeergelegenheid en fietsenstalling

Deel II - CJG als opvoed- en opgroei praktijk: een lokale backoffice

Aanbeveling 4

Breng coördinatie van de opvoedondersteuning onder in één gemeentelijk georganiseerde backoffice.

- Coördinatie van de opvoedondersteuning houdt in het afstemmen van het aanbod, het bieden van overzicht, het tot stand brengen van samenwerkingsafspraken, inspelen op ontwikkelingen en veranderende behoeften van ouders en hun kinderen en het zorgen voor een kwaliteitstoets.
- Het is raadzaam om naast de drie CJG-loketten een gemeentelijke backoffice in te richten waar deze coördinatiefunctie wordt ondergebracht. Dit is geen fysieke plek voor ouders, maar een netwerk voor professionals met een duidelijke coördinator met sturingsmogelijkheden om de opvoedondersteuning te kunnen afstemmen. Hier wordt ook de verbinding gelegd met de uitvoering van de coördinatie van Triple P.
- Beleg deze coördinatietoets bij een medewerker van het CJG die in dienst is van de gemeente (bijvoorbeeld de projectleider CJG) om onafhankelijkheid te waarborgen.
- Beleg jaarlijks een bijeenkomst met alle partners in het lokale veld om samen een koers te bepalen. Betrek ook particuliere en vrijgevestigde aanbieders. Kijk of er koepelorganisaties zijn die deze hulpverleners kunnen vertegenwoordigen. Voor bijvoorbeeld de eerstelijnszorg heeft ZONHN aangegeven mee te willen denken. De bijeenkomst vindt plaats onder voorbereiding en voorzitterschap van het CJG.
- Beleg de eerste bijeenkomst op korte termijn om de in deze notitie geconstateerde knelpunten rondom het aanbod op te pakken. Daarbij gaat het om:
 - **Aanbod opvoedondersteuning:**
 - Afstemmen aanbod. Op basis van deze inventarisatie kritisch het huidige aanbod bekijken. Onder meer moet bekeken worden of het cursusaanbod rondom omgaan met pubers dat nu door meerdere partijen wordt uitgevoerd niet beter bij één aanbieder kan liggen om een meer solide aanbod te maken en meer deelnemers per cursus te genereren. Zorg daarbij ook voor het betrekken van relevante partijen zoals huisartsen, eerstelijns, vrijgevestigde psychiaters, etc.
 - Bekijk de mogelijkheid dat alle aanbieders gaan registreren op zowel contactmomenten als gezinssysteem om inzicht te krijgen in hoeveel (verschillende) gezinnen gebruik maken van opvoedondersteuning.
 - **Nieuw aanbod ontwikkelen:**
 - Outreachend individueel aanbod op niveau 3 voor minder be-

reikbare doelgroepen. Kijk daarbij naar effectief bewezen interventies en/of naar aanbod dat al in andere gemeenten succesvol door in Purmerend opererende aanbieders wordt geboden. Heroverweeg daarbij ook de training van JGZ-verpleegkundigen enkel op niveau 2 van Triple P. en bekijk de mogelijkheden van training van (een aantal) van deze verpleegkundigen ook op niveau 3 om huisbezoeken voor risicogezinnen te kunnen continueren.

- Specifiek, themagericht aanbod opvoedondersteuning (ouders met kinderen met een beperking²⁶, individueel aanbod ouders van 12+).
- Informeren over aanpak opvoedondersteuning in het CJG.
- Afspreken wat er moet gebeuren, wie het gaat verzorgen, welke termijn en welke financiële middelen hiervoor zijn.

Aanbeveling 5

Zorg voor doorontwikkeling van de huidige website met opvoedondersteuning in Purmerend, daarbij rekening houdend met de CJG-ontwikkeling. Het is raadzaam een website in te richten voor het CJG met onder andere informatie en advies over opvoedvragen voor ouders en professionals en informatie over de locaties van de CJG-loketten.

Om in de toekomst de functie coördinatie van opvoedondersteuning goed te kunnen uitvoeren, verdient het verder aanbeveling te kijken naar de mogelijkheden om in deze CJG-website een functie te bouwen voor aanbod opvoedondersteuning die verder gaat dan www.opvoedwegwijzer.nl. Deze functie omvat dan een overzicht van al het aanbod opvoedondersteuning in de gemeente. Maar voor het groepsaanbod wordt bovendien aangegeven waar en wanneer dit plaatsvindt en is er de mogelijkheid direct online in te schrijven. Daarbij is zichtbaar of er nog plaats is (net als bij boekingsites voor bijvoorbeeld hotels of trein). Alle partijen – ook particulier en vrijgevestigde aanbieders - kunnen hun aanbod doorgeven. Dit tackelt een groot aantal in deze notitie genoemde knelpunten rondom afstemming van het aanbod en zorgt voor:

- Laagdrempeligheid. Ouders kunnen zichzelf direct inschrijven op een aanbod op locatie naar keuze, en zien of ze geplaatst kunnen worden. Ook voor professionals die te maken hebben met minder goed bereikbare ouders biedt het de mogelijkheid tijdens een gesprek (IB'er op school) meteen zicht te hebben op beschikbare aanbod en te kunnen inschrijven.
- Win-win situatie instellingen. Instellingen - ook particuliere instellingen of vrijgevestigde hulpverleners - zijn erbij gebaat hun aanbod zichtbaar te maken. De website biedt hun de mogelijkheid.
- Transparantie. Organisaties – waaronder het CJG - hebben zicht op elkaars aanbod en het gebruik ervan.
- Mogelijkheden voor monitoren: het CJG kan de gegevens die voortkomen uit gebruik van de website gebruiken ter voorbereiding op de jaarlijkse koersbepaling met de instellingen.

Zorg voor goede communicatie rondom deze website. De huidige website www.opvoedwegwijzer.nl biedt overzicht van al het aanbod, maar is bij maar weinig ouders en professionals bekend.

Daarvoor is het onder meer raadzaam links naar de websites te plaatsen op

Noot 26 Daarbij kan het gaan om kinderen met autisme, adhd, een licht-verstandelijke beperking etc.

plekken waar ouders komen, bijvoorbeeld de website van de gemeente Purmerend.

Aanbeveling 6

Breng de functie CJG als expertisecentrum rondom opvoedondersteuning onder in een lokaal georganiseerde backoffice. Dit CJG-expertisecentrum kent twee taken:

- Zorgen voor informatie over opvoeden (en opgroeien) voor professionals en ouders. Daarbij is samenwerking met de drie CJG-loketten van belang. Enerzijds zorgt het expertisecentrum voor voldoende informatie bij de CJG-loketten over onder meer specifieke problematiek, anderzijds informeren de CJG-loketten het expertisecentrum over ontwikkelingen in de wijk, vragen van de professionals, behoeften van ouders etc. De zogenoemde 'voelsprietfunctie'.
- Daarnaast biedt het CJG-expertisecentrum outreachende deskundigheidsbevordering over onderwerpen rondom opvoed- en opgroeien, maar ook over thematieken binnen de geïndiceerde jeugdzorg.

Aanbeveling 7

Breng de functie CJG als doorverwijzer naar achterliggend aanbod rondom opvoed- en opgroeiondersteuning onder in de lokale backoffice van het CJG.

Daarbij dient onderscheid gemaakt te worden tussen uitvoering van de functie doorverwijzing in de drie CJG-loketten en de doorverwijzing in randvoorwaardelijke zin in de lokale backoffice van het CJG.

Binnen de lokale backoffice worden afspraken gecoördineerd rondom doorverwijzing naar achterliggende instellingen, waaronder de geïndiceerde zorg. Ook hier krijgen de afspraken over de aansluiting en positie van BJAA in het CJG vorm.

De CJG-loketten kunnen wel direct contact opnemen met BJAA en andere regionale (geïndiceerde) instellingen via vaste contactpersonen. Indien een medewerker binnen het CJG-loket (JGZ-medewerker, baliemedewerker, aanbieder van een cursus) een vraag krijgt van een ouder die om doorverwijzing vraagt, blijft deze medewerker contactpersoon van de vragensteller totdat is doorverwezen naar een achterliggende instelling. Daarbij is het van belang dat altijd wordt gecontroleerd of iemand is aangekomen.

Aanbeveling 8

Beperk de ambitie om nu al enkel gebruik te willen maken van effectief bewezen interventies. Dit is een goed streven, maar het huidige aanbod aan effectief bewezen interventies is nog te beperkt om aan de behoeften van alle ouders te kunnen doen. Kijk bij het ontwikkelen van nieuwe interventies wel eerst in de databank effectief interventies of er mogelijk een goede interventie voorhanden is. Vraag daarnaast aan aanbieders dat zij hun aanbod minimaal goed omschrijven en theoretisch onderbouwd.

Aanbeveling 9

Beleg taken en afspraken rondom signalering en doorverwijzing in de lokale backoffice. Dit zorgt voor gemeentelijk/stadsregionaal aansturing rondom de uniforme taxatie- en risico-instrumenten, etc.

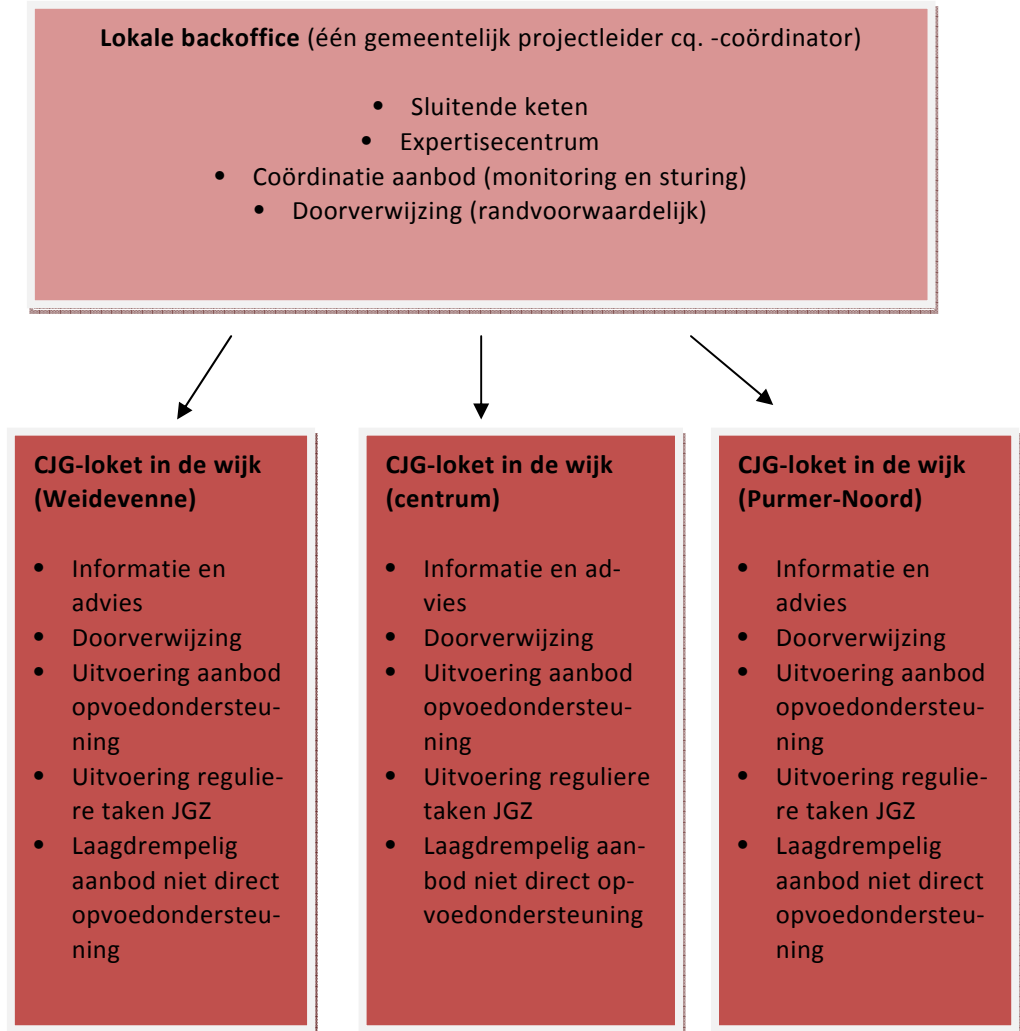
Beleg de zorgcoördinatie in een sluitende aanpak die wordt gecoördineerd vanuit de lokale backoffice. Sluit hierbij aan bij bestaande trajecten rondom aanpak kindermishandeling en multiprobleemgezinnen.

Het CJG-model Purmerend gebaseerd op de aanbevelingen (onder rege van één CJG-coördinator)

Het model ziet er dan als volgt uit.

- Eén lokale centrale backoffice waar de functies van sluitende keten, expertisecentrum, coördinatie aanbod (monitoring en sturing) en doorverwijzing (in de zin van randvoorwaardenscheppend voor de drie loketten door afspraken met BJAA en sociale kaart). Hier werkt minimaal één gemeentelijke projectleider cq. coördinator, voor de onafhankelijke positie.
- Drie decentrale loketten, met de functies van informatie, advies, doorverwijzing én uitvoering van aanbod (waaronder reguliere taken JGZ), welke functioneel vallen onder de projectleider, maar bemenst kunnen zijn door werkers van instellingen.

Schematisch:

Bijlagen

Bijlage 1 Overzicht geïnterviewde instellingen

Bureau Jeugdzorg Agglomeratie Amsterdam
Clup Welzijnswerk Purmerend
Evean Jeugdgezondheidszorg
GGD Z/W
Huisartsenoverleg
Humanitas/MIM-HomeStart
MEE Amstel en Zaan
Opvoedstudio
Regio College/Volwasseneneducatie
Samenwerkingsverband Primair Onderwijs/Voortgezet onderwijs
Servicebureau Opvoedondersteuning en Trainingen
Spirit!
Stichting Kinderopvang en Stichting Kinderen en Ouders
Stichting Maatschappelijke Dienstverlening Z/W

Bijlage 2 Effectief bewezen interventies in Purmerend

Wij hebben gekeken of de interventies in Purmerend die de instellingen hebben ingevuld in de formats zijn opgenomen in de databank *Effectieve Interventies* van het Nederlands Jeugd Instituut. In deze databank zijn alleen interventies opgenomen die tenminste in theorie effectief zijn. Onderstaande tabel geeft een overzicht van het aanbod in Purmerend dat voorkomt in deze databank van het NJI, per classificatie.

<i>Interventie/aanbod</i>	<i>Instelling</i>	<i>Classificatie</i>
Beter omgaan met pubers	<ul style="list-style-type: none"> • GGD Z/W • Regio College Volwasseneducatie 	Uitkomsten Nederlandse effectstudies: geen studies voorhanden
Cursus Opvoeden en zo	<ul style="list-style-type: none"> • Evean • Opvoedstudio • GGD • Regio College Volwasseneducatie 	Uitkomsten Nederlandse effectstudies: Most van Spijk en Hopstaken (1998): deels effectief (ouders hadden meer zelfvertrouwen, gaven meer positieve aandacht aan de kinderen en schelden/slaan minder), Albertz (1997): deels effectief (weinig algemene effecten, wel meer effect bij ouders met een lage sociaal economische status dan bij ouders met een hoge sociaal economische status) en Blom e.a. (1995): effectiviteit onduidelijk of onbekend (is uitgevoerd bij doelgroep met hogere opleiding dan bedoeld).
Moeders Informeren Moeders	Humanitas	Uitkomsten Nederlandse effectstudies: effectiviteit niet aangetoond
Cursus Peuter in Zicht!	Evean	Uitkomsten Nederlandse effectstudies: geen studies voorhanden
Triple P	<ul style="list-style-type: none"> • GGD • Regio College Volwasseneducatie • MEE Amstel en Zaan • Spirit! 	Uitkomsten Nederlandse effectstudies: nog niet bekend, verwachting is begin 2009.
Home Start	Humanitas	Uitkomsten Nederlandse effectstudies: Asscher (2005): deels effectief (verhoogd ouderlijk welzijn) en Hermanns e.a. (1997): deels effectief (minder opvoedingsstress)

Bijlage 3 Niveaus van Triple P.

Interventieniveau	Doelgroep	Interventiemethode	Uitvoerders
Niveau 1: Triple P Universeel	Alle ouders geïnteresseerd in informatie over de opvoeding en het stimuleren van de ontwikkeling van kinderen	Massamediale anticiperende voorlichting over veelkomende opvoedingsvragen	Samenwerkende lokale en regionale instellingen
Niveau 2: Triple P Selectief	Ouders met een specifieke vraag over het gedrag of de ontwikkeling van kinderen	Gerichte informatie bij voorkomende opvoedingsvragen Individueel advies van twee keer tien minuten of een groepsgericht aanbod van lezingen	Professionals die frequent contact met ouders hebben zoals peuterspeelzalen, JGZ-medewerkers, interne begeleiders, huisartsen et cetera
Niveau 3: Triple P Basiszorg	Ouders die bezorgd zijn over milde vormen van probleemgedrag of ontwikkelingsproblemen van hun kind	Kortdurende individuele consultatie (één tot vier sessies van dertig minuten) gericht op versterken van opvoedingsvaardigheden	JGZ-professionals, opvoedbureaumedewerkers, maatschappelijk werk
Niveau 4: Standaard of groep Triple P	Ouders van kinderen met ernstige gedragsproblemen die een gerichte training in opvoedingsvaardigheden nodig hebben	Training vaardigheden in drie varianten Acht tot tien individuele sessies (spreekuur of huisbezoek) Groepstraining (acht sessies) Zelfhulpprogramma	Instellingen voor geïndiceerde jeugdzorg of jeugd-ggz Gespecialiseerde gezinsverzorging
Niveau 5: Triple P Plus	Gezinnen met gedragsproblemen van kinderen in combinatie met andere gezinsproblemen zoals depressie, stress of relationele problematiek	Intensief gezinsgericht programma, tien tot achttien sessies met keuzemodules gericht op het verhogen van pedagogische vaardigheden, omgaan met stress en relatieproblemen	Instellingen voor geïndiceerde jeugdzorg of jeugd-ggz

Bijlage 4 Overzicht gebruik

Aanbieder	Aanbod	Aantal contacten/ gesprekken/ deelnemers	Aantal gezinnen	Opmerking
Evean	opvoedspreekuur	122	79	
	begeleidingscontacten	687	?	
	huisbezoeken prikkelbare baby's	29	?	
	inloopsprekuren	1.638 kinderen		
	VTO/vroeghulp	13		
GGD	cursus Beter omgaan met je puber	2	8	Soms gevuld met mensen uit omliggende gemeenten of mensen uit Purmerend maken gebruik van cursussen in Zaanstad
	vragen via www.opvoedwegwijzer.nl	69		voor de hele regio
Regiocollege	themabijeenkomsten/lezingen	144		11 lezingen/bijeenkomsten aantal deelnemers tussen 3 en 33
	cursussen	Opvoeden en zo 1x omgaan met je puber 2x	26	opvoeden zo (7) beter omgaan met puber (19)
SMD	amw problematiek ouders-kind		60	aantal cliëntsystemen
	amw echtscheidingsproblematiek		35	
	cursus Ouders met pubers		?	
Clup	ouderkamers	3.432		4 ouderkamers, 171 bijeenkomsten
	inloop jonge moeders	110		14 bijeenkomsten
	ouder/kind inloop	474		42 bijeenkomsten
	VIP inloop	1.589		285 bijeenkomsten
	VIP opvoedspreekuur	200		40 spreekuren (lage opkomst ivm verbouwing) i.s.m. MIM Homestart
	opvoedtips uit de buurtnetwerken			8 x verschenen
MEE	opvoedvragen/begeleiding		142	6 zijn opgepakt via Triple P traject
Opvoedstudio	telefonische/mail consultaties	1.630		
	oudergesprekken	524		
MIM Homestart	gezinnen begeleid/in begeleiding		42	12 gezinnen op wachtlijst (inclusief Beemster)
Spirit	triple groepsaanbod		13	Aantal cliënten dat op de wachtlijst stond voor geïndiceerde hulp: 11
				Aantal cliënten dat vervolgens geen geïndiceerde jeugdzorg meer nodig had: 8
				Twee cliënten waren al in zorg en er zijn nog twee cliënten nu actief.

Bijlage 5 Aanbod op niveaus van de diverse aanbieders

Niveau 1: Informatiecampagnes in de media														
Aanbieder	Aanbod	Doelgroep					Hoe wordt het aangeboden					Doelgroep optimaal bereikt?		
		min 9 - 0	0-4 jr	4-12 jr	12- 16 jr	16 - 23 jr	Op locatie v/d instelling	Outreaching	Bij gezinnen thuis	Via Inter-net	Via overige media	Overig	Ja	Onbekend
Evean Jeugdgezondheidszorg	Opvoedwegwijzer, folders (met mogelijkheid tot online vragenstellen aan pedagoog)	X	X	X	X	X				X				X
	Evean website (voorlichting, opvoeding, adressen, mogelijkheid tot vragen stellen)	X	X							X			X	
	Website positief opvoeden (speciaal voor opvoedondersteuning volgens Triple P)	X	X	X						X				
	Evean ledenservice (publicatie informatieve artikelen op gebied van opvoeding)	X	X	X	X	X	X			X	X		X	
GGD Z/W	Persberichten over positief opvoeden			X							X			X
	Website GGD Zaanstreek-Waterland			X	X	X				X				X
	Website opvoedwegwijzer, over aanbod opvoedondersteuning	X	X	X	X	X				X				X
Clup Welzijnswerk Purmerend														
	Opvoedtips, geplaatst in Clupnieuws	X	X	X	X					X	X		X	

Niveau 2: Voorlichtingsgesprekken														
Aanbieder	Aanbod	Doelgroep					Hoe wordt het aangeboden						Doelgroep optimaal bereikt?	
		min 9 - 0	0-4 jr	4-12 jr	12- 16 jr	16 - 23 jr	Op locatie v/d instelling	Outreachend	Bij gezin- nen thuis	Via Internet	Via overige media	Overig	Ja	Onbekend
Evean Jeugdgezondheidszorg	Telefonische bereikbaarheid lactatiedeskundige (korte adviezen)	X	X				X						X	
	Steunpunt (ouders bellen zelf naar jeugdverpleegkundige met vragen)	X	X				X					X	X	
	Opvoedondersteunende adviezen tijdens consultatiebureau	X	X				X						X	
	Thema en voorlichtingsbijeenkomsten (groepsgericht aanbod)	X	X				X	X						
	Themabijeenkomsten op inloopspreekuren voor jonge moeders	X	X					X					X	
GGD Z/W	Online advisering over opvoeden, beantwoording door pedagoog GGD	X	X	X	X	X				X			X	
	Triple P gesprekken door verpleegkundigen JGZ			X	X	X	X						X	
	Voorlichtingen Eigen cultuur en taal, diverse bijeenkomsten			X	X	X	X						X	
	Reguliere contacten van JGZ met ouders			X	X	X	X						X	
	Ouderbijeenkomsten, bv. Echtscheidingstraining, sova training			X	X	X	X	X					X	
Clup Welzijnswerk Purmerend	Ouderkamers; opvoedingsondersteuning door laagdrempelige activiteit			X								X	X	
	Inloop jonge moeders (vraaggericht, ontmoeting en ervaringen uitwisselen)	X	X				X							
	Ouder-kind inloop (ervaringen uitwisselen)	X	X									X		
	Speel-o-theek (uitleen spellen en ontmoetingsplek)	?	X	X			X					X	X	
	ViP centrum (voor vrouwen, vraaggericht, uiteenlopende onderwerpen)	X	X	X	X	X	X						X	
	Opvoedspreekuur ViP (wekelijks, i.s.m. MIM Homestart)	X	X	X	X	X	X						X	
	Brede scholen (samenwerking, gericht op opvoeden en ondersteuning)	X	X	X	X							X	X	
MEE Amstel en Zaan	Specifieke opvoedondersteuning d.m.v. methode Triple P	X	X	X	X	X	X						X	
Stichting Maatschappelijke Dienstverlening Z/W	Informatie en advies	X	X	X	X	X	X	X		X			X	

Niveau 2: Voorlichtingsgesprekken														
	Aanbod	Doelgroep					Hoe wordt het aangeboden					Doelgroep optimaal bereikt?		
		min 9 - 0	0-4 jr	4-12 jr	12- 16 jr	16 - 23 jr	Op locatie v/d instelling	Outreaching	Bij gezinnen thuis	Via Inter-net	Via overige media	Overig	Ja	
Aanbieder	Aanbod													
Regio College/Volwasseneneducatie	TripleP lezingen			X										
	Thema-avonden: pesten, kinderen en internet, helpen bij huiswerk, mijn kind naar VO													
	Kiezen voor een beroepsopleiding, kinderen en geld, mijn kind op PO/VO specifiek voor mensen met een taalachterstand			X	X	X	X							
Opvoedstudio	Diverse trainingen voor jeugd die besproken worden met ouders			X	X		X		X			X	X	
	Opvoedondersteunende gesprekken met ouders, ouderbegeleiding	X	X	X	X	X	X		X				X	
	Nav kleutertraining; ouderbegeleiding			X			X		X				X	
Humanitas/MIM-HomeStart	themabijeenkomsten Moeders Informeren Moeders		X						X					
	themabijeenkomsten Home Start		X	X					X					
Stichting Maatschappelijke Dienstverlening Z/W	informatie en advies (voor 18+, maar werken systeemgericht)	X	X	X	X	X	X			X			X	

Niveau 3: Gericht advies bij specifieke zorgen														
Aanbieder	Aanbod	Doelgroep					Hoe wordt het aangeboden					Doelgroep optimaal bereikt?		
		min 9 - 0	0-4 jr	4-12 jr	12- 16 jr	16 - 23 jr	Op locatie v/d instelling	Outreachend	Bij gezinnen thuis	Via Internet	Via overige media	Overig	Ja	Onbekend
Evean Jeugdgezondheidszorg	Lactatiekundig spreekuur	X	X				X						X	
	Lactatiekundige huisbezoeken (bij complexe problemen)	X	X									X	X	
	Cursus borstvoeding	X	X				X						X	
	Cursus babymassage voor (prikkelbare) baby's	X	X				X						X	
	Begeleidingscontacten vanuit registratie risicofactoren	X	X				X					X	X	
	Begeleidingscontacten opvoedondersteuning	X	X				X					X	X	
	Begeleiding bij prikkelbare baby's door specialistisch verpleegkundige	X	X									X	X	
	Video Home Training (gericht op basiscommunicatie in gezin)	X	X	X	X	X						X	X	
	Opvoedspreekuur (d.m.v. serie gesprekken)	X	X	X	X	X	X							
	Cursus Opvoeden & Zo in je eentje	X	X	X			X						X	
Cursus Peuter in Zicht (aanleren van diverse opvoedingsvaardigheden)	X	X				X								
GGD Z/W	Oudercursus Beter omgaan met Pubers				X	X		X					X	
	Oudercursus Opvoeden en zo			X			X	X					X	
Clup Welzijnswerk Purmerend	Opvoedondersteunende cursussen en workshops i.s.m. ROC	X	X	X	X	X							X	
MEE Amstel en Zaan	Kortdurende opvoedingsondersteuning (moeilijk leren ouders of kinderen met een beperking)	X	X	X	X	X	X	X	X					
	Specifieke opvoedondersteuning d.m.v. methode Triple P	X	X	X	X	X	X						X	
Stichting Maatschappelijke Dienstverlening Z/W	Kortdurende hulpverlening	X	X	X	X	X	X	X	X				X	
	Outreachinge hulpverlening	X	X	X	X	X		X	X				X	
	Gezinscoaching, aanpak multiprobleemgezinnen niet geïndiceerd/ in de opstartfase	X	X	X	X	X				X				
	Mediation, bemiddeling bij echtscheidingsproblematiek	X	X	X	X	X	X						X	
	cursus Omgaan met pubers				X	X	X						X	
	casemanagement aanpak huiselijk geweld	X	X	X	X	X			X				X	
	schoolmaatschappelijk werk			X								X	X	
Regio College/Volwasseneneducatie	Opvoeden en zo		X											
	Beter omgaan met pubers				X									
Opvoedstudio	Schoolmaatschappelijk werk			X				X	X			X	X	
	Cursus Ouders van Pubers	X	X	X	X	X	X						X	
Humanitas/MIM-HomeStart	Moeders Informeren Moeders		X											
	Homestart Vrijwilligers		X	X										X

Niveau 4: Ondersteuning bij ernstige gedragsproblemen														
Aanbieder	Aanbod	Doelgroep					Hoe wordt het aangeboden						Doelgroep optimaal bereikt?	
		min 9 - 0	0-4 jr	4-12 jr	12- 16 jr	16 - 23 jr	Op locatie v/d instelling	Outreaching	Bij gezin- nen thuis	Via Internet	Via overige media	Overig	Ja	Onbekend
Evean Jeugdgezond- heidszorg	Voorzorg (Nurse Family Parship, voor laagopge- leide moeders	X	X						X				X	
	VTO Vroeghulp (Vroegtijdige onderkenning van ontwikkelstoornissen	X	X				X	X	X				X	
	Moeder en peutergroep voor depressieve moe- ders (i.s.m. GGD)	X	X				X	X						
GGD Z/W	Groepsaanbod ouders Triple P (in samenwerking met Spirit)			X			X						X	
MEE Amstel en Zaan	Specifieke opvoedondersteuning d.m.v. methode Triple P	X	X	X	X	X	X						X	
	Omgaan met je moeilijk lerende puber				X	X	X					X		
	Autisme oudercursus			X			X					X		X
	Autisme 12+				X	X	X					X		X
Spirit!	Triple P groepsbijeenkomsten	X	X	X	X		X	X					X	
	Triple P individueel	X	X	X	X		X		X	X			X	
	Begeleiding ouders/gezin vanuit Nieuwe Per- spectieven				X	X	X	X	X					
	Teens Triple P				X	X	X							